САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

ОРГАН О. Д. В. У.

ЗМІСТ

Рік X ЛИПЕНЬ, 1957 Ч. 7 (103)

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Головний Редактор — Зиновій Книш

Адреса Редакції і Адміністрації:

INDEPENDENT UKRAINE
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція застерігає собі авторське право друкованих в журналі статтей.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки Редакції.

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 30 центів. В Англії і Австралії — 2 шілінґи. В інших державах рівновартість 30 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата «Самостійної України» виносить річно:

в ЗДА і Канаді — дол. 3,

в Англії і Австралії — 24 шил.,

в інших державах рівновартість дол. 3 в перечисленні на валюту даної держави.

INDEPENDENT UKRAINE

Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine

Cooper Station P. O. Box 4

New York 3, N. Y.

Edited by the Editorial Board

Subscription in the United States and Canada $ 3.00 per year.

ДОПИСИ ДО «САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

Як усі могли завважити, в «Самостійній Україні» мало вісток з життя нашої Організації. Вина в тому Відділів, що не надсилають звідомлень зо своєї діяльности і не виносять на сторінки журналу різних питань у зв'язку з можливостями пожвавлення нашого організаційного життя. Доручаємо нашим Відділам вибрати до Управи одного члена з обов'язком кореспондента, якого завданням буде тримати контакт з Пресовим Референтом Центральної Управи ОДВУ і засобляти його відомостями про життя й працю нашої Організації на місцях. Адреса Пресового Референта:

Mr. W. Nahirniak
3637 N. 50th St.
Milwaukee, Wisc.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Рік X ЛИПЕНЬ, 1957 Ч. 7 (103)

СЛОВО ГОЛОВИ ПУН НА БЕНКЕТІ В НЮ ЙОРКУ

Високопреподобні Отці!
Вельмишановні Пані і Панове!
Дорогі Подруги і Друзі!

Незвичайно приємно мені, що я нарешті між вами, що можу вас бачити особисто, приглянутися безпосередньо вислідам вашої праці, обмінятися думками. Побут мій у ЗДА — короткий, але все ж він дає змогу для безпосереднього контакту.

Моя глибока подяка за стільки виявів сердечних почувань, за стільки теплих ваших слів.

Незвичайно приємно мені ступити на землю Вашінгтона, ступаючи слідами праці великого мойого Попередника — сл. п. полк. Євгена Коновальця, незабутнього Омаляна Сеника-Грибівського, Романа Сушка, Ярослава Барановського, ген. Віктора Курмановича, які поклали основи праці УНРуху на цьому величезному, пребагатому й преважливому терені нашої дії з необмеженими можливостями. Вони поклали основи праці ОДВУ й у висліді десятиліть впертої праці ветеранів УНРуху під кермою Голови ОДВУ проф. О. Неприцького-Грановського і його заступника Володимира Різника — ви зробили багато для української справи, для справи нашої поневоленої Батьківщини і для американської держави, що відповідно оцінили і свої і чужі. Недаремно ж передостанній ваш З'їзд отримав привітання від великого вояка й державного мужа, Голови Держави — президента Айзенгауера.

Що хотіли осягнути в своїй праці на цьому терені згадані мною Основоположники? Вони хотіли шляхом дії ОДВУ в ЗДА осягнути те, що й шляхом дії УНО і БО в Канаді: пов'язати органічно Україну з англосаксонським світом, втіленим в наймогутнішій державі світу, якою на наших очах стали ЗДА. Признання, яким тішиться ОДВУ і її БО в урядових колах ЗДА і в широких кругах цієї країни — свідчить, що їхній плян був правильний і зрозуміння українського націоналістичного загалу для цього пляну — повне.

На наших очах ЗДА стали найбільшою потугою світу, етнічна мішанина їх населення стала могутньою нацією, гордою зі своєї місії, свідомою своїх завдань. Чи ж може бути більш почесне завдання, як працювати серед цієї нації? Це завдання припало вам. Вам — це значить — усім українцям в ЗДА, а зокрема націоналістам в ЗДА, бо ж націоналісти були й лишаються передовою ланкою самостійницького табору, визвольної боротьби. І непростимим гріхом було б, коли б будь хто тікав від праці й відповідальности за сповнення цього великого і важкого, але й почесного завдання, скидаючи відповідальність за його виконання на когось іншого, чи на стару еміграцію, чи на нову, уважаючи, що сам може стояти збоку, віддавшись приваті.

Не шукаймо винних, бо це нам нічого не дасть, що Україна не має певних союзників, на має приятелів, які б допомогли їй у її героїчній боротьбі. Не втікаймо в нарікання і виправдування себе тим, що «наша справа мало відома», чи що «наші вороги сильніші й спритніші». Плач і нарікання нікому ще не допомогли й не допоможуть нам. Зокрема не допоможуть на цьому континенті, де не знають сантиментів, бо ні доля, ні природа не були ласкаві й м'ягкі супроти тих, що завойовували й розбудовували цей континент. Тут цінять тільки працю, здібності, енергію, завзяття, відданість, незламність, щастя і силу. І тільки виявивши ці прикмети в здобуванні цього континенту для нашої справи — ми допоможемо Україні й сповнимо свій обов'язок.

Українська спільнота в ЗДА сягає мільйона членів, вона користується всіми правами горожан, вона матеріяльно настільки забезпечена, що перед нею відкриті широко двері найширшої діяльности й безмежних успіхів. Але чи використані вповні нами ці відкриті двері? На жаль, скажу, що ні! А свобода й добробут мусять бути підставою нашої дії, а не перешкодою в ній.

В чому лежать причини сучасного стану української спільноти в ЗДА? Певно, є причини об'єктивні. Розпорошеність по великих осередках в якійсь мірі перешкаджає організованій праці. Але не перебільшуймо цього чинника. Фактично українці скупчені на північному сході й зовсім не розсіяні так, як розсіяні наші фармери по просторах Альберти, чи взагалі українці розселені від океану до океану. Якби не було, а все ж ви скупчені тут більше, як українці в будьякій іншій країні.

Причина стану лежить в нас самих. Ми поділені на майже ворожі собі групи, а в кожному разі на групи, що не мають зі собою ніякого контакту. Церковний поділ, партійні поділи, намагання все зробити на власну руку кожною групою — це ті великі нещастя, яким зарадити можемо тільки ми.

Але ще гірше що існують поділи і внутрі поодиноких груп. Ось напр. існують взаємні упередження між старою і новою еміграціями, між людьми, які працюють в поодиноких секторах. Цьому вин-

ні наші людські слабості. Та слабості ці повинні якнайскоріше зникнути, коли маємо вив'язатися з наших обов'язків супроти непокореної Батьківщини.

Наші завдання можемо сповнити тільки під однією умовиною: з'єднання наших зусиль. Тут не сміє бути ніяких розходжень, ніякої байдужности. Тут на може бути місця для ніяких особистих амбіцій, для ніяких упереджень. Знаємо випадки, де люди доходять своєї рації так довго, аж розкладуть, здеморалізують і спараліжують осередок. Чи це шлях до осягнення визволення України?

Говоримо всі про єдність спільного фронту. Але ж єдність осягається між виразними елементами. Тільки зі сильних елементів можна скласти міцну цілість. Слабість наших партнерів довела врешті до тимчасового зупинення заходів над осягненням спільного фронту на базі УНРади. Ми були основою Державного Центру, ми мусимо бути основою майбутнього спільного фронту, а як це можливе, коли будуть між нами розходження і не буде завзятої праці.

Розуміючи це, збільшуйте вашу працю. Нехай в нашому лоні зникнуть всякі уявні поділи. Не має між нами різниць. Не має між нами кращих і гірших. Між нами є тільки ті, що більше працюють і менше, а мусимо всі працювати якнайбільше. Віддаймо кожному належне за його працю в минулому, але капіталом минулого жити не можна. Вартість і місце людини, націоналісти визначають працею і тільки працею.

Члени ОДВУ та її БО, члени ОУН є хребтом УНРуху. Але до них ставляться і найбільші вимоги. Це не сміє ніхто забувати. Зокрема ті, що натерпілись і напрацювались найбільше, мусять і тепер бути попереду. Зокрема провідний актив, якому більше дано. З них і більше вимагається за засадами св. Письма. Всі мусимо виявити себе на цьому терені конкретною працею в громадській ділянці на полі ОДВУ і БО, бо тільки тим шляхом можемо охопити найширші маси. А в сьогоднішній добі має виґляди на успіх і має запевнене майбутнє тільки те, що спирається на найширші маси. Хіба ви на бачите, що в цій країні, в якій ви живете, якої стаєте співвласниками, все є велике і масове? Чи думаєте, що українську справу можна осягнути іншими методами, хіба іншими метода можна здобути для неї признання в цій країні?

Мільйонова українська спільнота в ЗДА має й поважні осягнення. Це я знаю і це видно. Але все здобуте не стоїть в корисному івдношенні до потрібного й можливого. Не дивуйтесь, що не розпливаюсь в компліментах. Вам належиться признання за зроблене і я його повен. Але — націоналісти ніколи не сміють спочивати на лаврах, перебувати в стані благоденства й самого задоволення, заколисування себе осягненим. Перед нами величезні завдання і до них я вас кличу.

В ЗДА виросло третє покоління народжене тут. Воно стоїть скрізь в житті держави. Але де ті члени нашої молодої еліти, де наші політики, військовики, економісти? Вони, є, але їх нема в організованому українському житті, організованій українській праці для користи поневоленої Батьківщини. А будуть вони з нами тоді, коли ОДВУ буде сильна, коли її праця буде імпонувати кожному.

Ось завдання перед вами. І нема нічого, чого б можна було жаліти для осягнення цієї мети. ОДВУ, УЗХ, МУН, «Зарево» — являють собою величезне поле праці. Ідімо ж на це поле, закачавши рукави, зрікшись всяких інших думок крім думок успіху загальної справи, перемоги націоналізму, який являє собою найкращий шлях до визволення України.

Я почуваю себе в праві говорити до Вас так, як говорю і про справи, про які говорю, бо я найкраще знаю про те, що на Рідних Землях боєвики УНРуху стоять у кривавій боротьбі. Щоденно падають вони з вірою в перемогу і з вірою, що вони не самі, що вони мають у вас глибоке й міцне запілля. Боротьбу свою ведуть вони всякими засобами підпілля, від збройного до пасивного спротиву, чи ідеологічної боротьби. Скрізь і завжди вони ставляють на карту своє життя, голе життя і життя своїх родин до третього коліна. Чи сміємо ми в той час дбати про привату, зводити порахунки за дрібні справи наших амбіцій?

Ні не сміємо! Тому вітаю тих, що працюють і кличу тих, що стоять осторонь чи недостатньо активні. Вітаю заходи вашого терену в справі осягнення насамперед єдности українського націоналістичного світу. Важка це справа, але нас не манять справи малі й легкі. Нехай ними займаються слабі. нехай займаються ними слабодухи. Для нас не існують дрібні амбіції й дрібні справи, ми ставили голови за велику справу, сьогодні поставмо наш труд, час і засоби, наше завзяття і витривалість.

Сьогодні на Рідних Землях далеко більше знають про нас і нашу працю, як знали колись. Кожен наш успіх підбадьорює борців. Їхні успіхи сьогодні вже великі. Хіба ворог прилучував би до України Крим, хіба давав би якісь уступки бодай на словах, коли б не зростав там спротив і сила самостійницького табору, якому і Москва мусить поступатися? Успіхи Української Національної Революції великі й вони все зростають.

Але фронт Української Національної Революції, кладучи величезні жертви, має певне право вимагати від запілля сповнення його обов'язків: великих, але ж настільки легших від завдань фронту! І уявіть собі на хвилину, що зі мною приїхав би до вас зв'язковий від підпілля, хтось з ваших товаришів, що не вийшли на еміґрацію, що залишились там, наражаючи своє життя і життя своїх родин. Як глянули б йому ввічі ті, що «мають причини» відтягатися від праці, що «не можуть» скласти свої пожертви на Український Визвольний Фонд, що не хочуть поступитися своїми амбіціями, чи взагалі

мають «свою думку»? Ось цим питанням я закінчую моє слово.

Прийміть мою подяку й признання за все зроблене, але пам'ятайте, що ніколи в праці на вільно вам зупинятися. Для націоналіста нема ніякого виправдання його не сповнення обов'язку. Якщо на еміґрації немає кари фізичної, то є кара моральна. Є відповідальність перед власним сумлінням, а це в націоналіста найбільший суддя. Є найбільшим життєвим вдоволенням для нас свідомість сповненого обов'язку перед своєю організацією, українським народом, Україною.

Сповніть його повнотно, жертвенно, до краю, щоби вкладом вашого труду, знання і засобів принести волю, щастя і славу Україні!

ІНТЕРВЮ З ГОЛОВОЮ ПРОВОДУ УКР. НАЦІОНАЛІСТІВ ПОЛК. АНДЫЄМ МЕЛРНИКОМ

Містимо відповіді Високодостойного Гостя ОДВУ і Братніх Організацій Полковника АНДРІЯ МЕЛЬНИКА — на питання, поставлені редакцією «Самостійної України» в день його приїзду до ЗДА й відвідин Голови ЦУ ОДВУ п. проф. О. Грановського.

ЗАПИТ:

З якими думками Ви, Пане Голово Проводу, приїжджаєте на американську землю?

ВІДПОВІДЬ:

Я мав думку відвідати американські терени нашого розсіяння, щоби докладно ознайомитися з умовами діяння Організацій Українського Націоналістичного Руху на цьому континенті.

Запрошений Президією Національного Об'єднання Канади взяти участь в Ювілейних святкуваннях 25-ліття УНО — я мав нагоду відвідати найважливіші українські осередки в Канаді й залишаю цю країну з найкращими враженнями, з признанням за довершену нашим середовищем працю у всіх ділянках організованого життя української спільноти.

Дотеперішні наші осяги в Канаді скріплюють мою віру в те, що наша спільнота за океаном стане незабаром поважним реальним Запіллям Визвольних змагань України, — даючи їм вже не тільки моральну і матеріяльну, але й **політичну** поміч. Скріплюють цю мою віру хоч би вислiди недавніх виборів в Канаді, де українська спільнота спромоглася вислати до Канадійського Федерального Парляменту шістьох послів помимо того, що здобула при тому пост сенатора, а цими днями — й пост федерального міністра. Цим бо ж відкриваються цілком реальні нові можливості ставити українську справу не тільки на форумах провінційних парляментів, але й ставити її на порядок денний і на найвищих щеблях політичного життя Канади.

Сподіваюся, що від тепер зусилля українських чинників будуть скеровані на те, щоб справа визволення України з під московського поневолення — стала одним з завдань зовнішньої політики Канади та що у висліді такої політики цієї країни англійської спілки народів — український нарід в Україні зможе покористуватися такою самою свободою, якою користається наша національна спільнота в Канаді.

Я свідомий того, що іншими є об'єктивні умови діяння української спільноти в ЗДА, бо ж і відміннішими є зовнішні вияви того діяння. При цьому те, що ті вияви досі не позначилися так маркантно, як в Канаді — не перешкоджає мені відмітити значні осяги, здобуті зусиллями української спільноти на землі Вашінґтона останніми роками.

Є багато підстав вірити в те, що українство в ЗДА, — діючи у відмінних умовинах життя і праці для української Справи — **зуміє викресати зі себе** якщо не такі самі, то аналогічні своїм значенням для визвольної Справи вияви, щоб попри здобуття для України прихильної загально-американської опінії, попри здобуття для неї прихильности визначних керманичів американської політичного життя — добитися належної постановки і належного відношення міродайних чинників ЗДА до визвольних змагань України, — яке зміряло б до глибокого усвідомлення, що однією з безумовних і неминучих цілей зовнішньої політики такої потуги, якою є ЗДА — мусить бути **привернення Україні її державної незалежности,** як найістотнішої передумови забезпечення миру у світі, а зокрема у Східній Европі.

ЗАПИТ:

Чим хотіли б Ви поділитися з американськими українцями за посередництвом «Самостійної України»?

ВІДПОВІДЬ:

Прибувши на запрошення Центральної Управи Організації Державного Відродження України і її Братніх Організацій: Українського Золотого Хреста, Молодих Українських Націоналістів і «Зарева» — я ставлю перед собою завдання **нав'язати** особистий контакт з поодинокими політичними діячами (як робив я на терені Канади) для найґрунтовніло-

го обміну думками й для зрозуміння і з'єднання чужинних діячів для наших визвольних змагань.

Згідно з настановами Українського Націоналістичного Руху ставлю я його завданням продовжувати наші дотеперішні заходи для створення одного всеукраїнського фронту, в якому знайшлися б всі конструктивні національні сили. Уважаю, що передумовою такого осягу необхідним є зближення чи скоординування дій поодиноких угрупувань українського націоналістичного світу. Дотеперішні заходи в цім напрямку, — хай і не цілком задовільні — все ж дають підставу вірити в кінцевий успіх.

Дія Українського Націоналістичного Руху на тарені ЗДА мусить бути скріплена у всіх ділянках і секторах, щоб відповідала **рівневі** інших теренів. Для цього потрібна невтомна праця, чітка співдія **всіх чинників** цього Руху, в повній гармонії й при цілковитім взаємнім довір'ї.

Українська спільнота, яка несла й по нині несе видатну поміч визвольним змаганням України — понесе її видатніше і обильніше, коли стане свідком нашої чинної єдности в наших зусиллях. А цього потрібуємо, бо навіть завдяки дотеперішній допомозі нашим визвольним акціям — українське підпілля в Україні, керване ОУН — було в змозі протиставитися нищівному наступові Москви і примушувало ворога до тих поступок українському народові, свідками яких ми є останніми часами. Ці поступки з боку Москви є завдячувані **неухильному і незломному спротивові нації** окупантові!

Боротьба на Рідних Землях іде за визволення України з-під московської окупації, вона не знає ні **плебісцитів, ні жодних форм напредрішенств:** свідомість цього набуває загального визнання в широких масах на Рідних Землях. Тому, щоб утримати цю боротьбу на належному рівні й надалі — потрібна всемірна поміч їй від українства поза межами України, а найбільше — від наших скупчень за океаном, на терені ЗДА і Канади.

ЗАПИТ:

Який Ваш погляд на ролю і завдання «Самостійної України»?

ВІДПОВІДЬ:

Вже сукупність завдань, що стоять перед Українським Націоналістичним Рухом в ЗДА, — про які згадано вже вище — визнають ролю і завдання пресового органу ОДВУ і її БО, — яким є і має бути «Самостійна Україна».

Мобілізувати увагу української національної спільноти навколо проблематики, яку ставимо перед Рухом і спільнотою, бути відзеркалювачем стану нашого повсякчасного поготівля і видайности нас, як активного запілля визвольних змагань України й виконати функцію зв'язкового-координатора, що пов'язує творчі шукання і здобутки окремих Братніх Організацій, чи навіть — окремих їхніх Відділів.

Бо ж сила клітин Руху, сила лінії нашого фронту **лежить в суцільності наших лав і в єдності зусиль, спрямованих до спільної мети.**

НАШІ СПІВРОБІТНИКИ:

На цьому місті виводимо ґалерію співпрацівників «Самостійної України» — співтворців нашого світогляду і будівничих нашої політичної думки.

МИХАЙЛО МИХАЛЕВИЧ

Професор Михайло Михалевич — нащадок відомої української родини — народився в Києві 1906 року, а дитячі роки провів у Єлисаветі, в хаті свойого діда — доктора Опанаса Михалевича — духового провідника цього дуже активного і впливового українського осередку, що відограв визначну ролю в справі культурного і національного відродження України.

Юнацькі його роки пройшли в степовій частині України і в Києві, де й закінчив середню школу та почав студіювати в Київському Художньому Інституті.

Атмосфера українського Єлисавету й родини діда — довголітнього політичного в'язня й засланця на Сибір ще за часів царату — сприяли ранньому чіткому визначенню взаємовідносин з большевицькою владою. Після невдалих спроб переходу кордону в 1925 і 1928 роках, нарешті в 1931 році пощастило Михайлові Михалевичеві, разом з матір'ю,

сестрою і двома товаришами з Художнього Інституту, переплисти ніччю Дністер коло Могилева Подільського й опинитися на волі.

Поселившися в Празі — на Чехах — Михайло Михалевич продовжує свої студії в Мистецько-Промисловій Школі й Академії Мистецтв на відділі графіки (проф. Ф. Шімон), отримуючи 400 французьких франків стипендії від екзильного уряду УНР.

В ті роки, як відомо, Прага була своєрідною лябораторією Культурної Референтури ОУН: там д-р Олег Ольжич зо своїми співробітниками визначав курс українського суверенного культурного процесу по обидва боки Збруча, там жилося творчим шуканням й ствердженнями, що виростали в напрямі на майбутнє. Очевидно, пережите зобов'язувало і тому атмосфера «такої Праги» органічно сприймялася: вона була співзвучна прагненням людини, що ще жила хотіннями й уявленнями, принесеними з Києва.

Коли пробудилася до нового життя Карпатська Україна, Михайло Михалевич був організатором і керівником т. зв. «Малярської Майстерні Головної Команди Карпатської Січі» в Хусті, що зуміла розгорнути велику і всебічну роботу, випробовуючи на терені Срібної Землі «в малій мірі» методи праці й техніку, напередодні неминучого в недалекому майбутньому «вирішального бою» з Москвою, до якого, само собою зрозуміло, всі ресорти Культурної Референтури вже роками готовилися.

Оформлення Січових Здвигів, площ і вулиць міста для урочистостей, заль конференцій і залі засідань Першого Сойму Карпатської України; виготовлювання дереворитних і ліноритних ілюстрацій для видань Карпатської Січі, преси й органів націоналістичного руху; виготовлювання великих кліш-ліноритів у часі виборчої кампанії до Карпато-українського Сойму; проєктування відзнак — коротко — всебічне випробовування можливостей невеликої числом групи мистців, озброєних теоретичною підготовкою в празькому запіллі.

Безперечно, досвід, що його Михайло Михалевич зо своєю групою набули в Хусті, використали пізніше Похідні Колони ОУН на рідних землях, звільнених у 1940 роках від большевицької окупації.

Коли в 1942 році Михайло Михалевич знову мусів залишити Київ, спинився він у Львові і впродовж двох років керував Образотворчим Кабінетом Інституту Народньої Творчости.

В своїй ділянці образотворчого мистецтва Михайло Михалевич звертав увагу на справу устійнення деяких норм щодо вживання у клітинах націоналістичного руху державного й організаційного тризубів, прапорів, уніформ, привітів, відзнак і т. д. опрацьовував низку напрямних щодо питання організаційного церемоніялу.

Рівночасно з тим старався причинитися до піднесення культурного й мистецького рівня національних імпрез шляхом надавання відповідного значення мистецько-артистичному оформлюванню заль і домівок, які мусять бути співзвучними героїчному змістові проявів життя спільноти.

Займаючи становище Культурно-Освітнього Референта Центральної Управи ОДВУ, професор Михайло Михалевич часто забирає голос на сторінках органу ОДВУ — «Самостійної України» — обговорюючи з одного боку проблеми культурної праці в ОДВУ, а здругого боку даючи свій вклад у розбудову української культурно-духової творчости на ґрунті світогляду українського організованого націоналізму.

Д-р Юліян Вассиян

ПАРАДОКС ХРИСТИЯНСТВА

Найдивніше з цілої історії людського роду це те, що ралігія любови, якою є християнство, опанувала якраз ту частину світу, яка в історії визначилася найбільш суворою, холодно продуманою системою поневолення других рас і континентів. Історія Європи — це історія підбоїв білої раси для збільшення свого багатства. Приклад античного Риму як найдосконалішого зразку підбійного типу виправдує може факт, що християнство постало в обсягу його політично-цивілізаційного промінювання, тому звернулося проти його засад, але він хіба потверджує другий факт, що християнство не опанувало білої раси глибше, але тільки поверховно. Всі релігії були висловами душі рас, — вони потверджували в інший спосіб принципи життя (Веда, Китай, Японія, жидівство, навіть Іслям), дбаючи про їх здоров'я зберіганням приписаних норм. Єдине християнство відкрило другий світ і наладувало свій дуалізм таким могутнім еросом боротьби і противенства, що при найліпшій волі тих двох світів погодити неможливо. Християнські засади бринять так, що поганський натуралізм, навіть у найбільш злагідненій формі, мусить їм протиставитися і їх сбражувати. Але, коли прийняти, що роля кожної моральної засади лежить у її значенні рівноважника, який постійним пригадом не дозволяє людській натурі розвиватися в напрямі чисто біологічних інстинктів — тоді християнство створило в окремому світові такий сильний рівноважник, як ніяка інша релігія в історії. Однак одночасно через акцент виключности того світу християнство створило тривалий неспокій душі, розірваність. Біла раса не має дефінітивного релігійного світогляду. Внутрішні різниці християнського світу такі ве-

лики, що вони не знаходять приблизної аналогії в сфері інших релігій. Треба замітити, що напр. буддизм з'єднує в свойому таборі далеко стоячі від себе раси.

Не можна забувати, що **релігія розвивається і є історичним явищем,** подібно як усе інше. Отже історичний віддих релігії дуже довгий.

З другого боку замітне явище, що **власне** біла раса, серед якої прийнялося християнство, ця релігія любови й позасвітнього раю, витворила найбуйніший розвиток духа, а головно його найкращу царину — **філософію.** Коли брати до уваги дальший розвиток науки, треба сказати, що християнство неоправдано узагальнило свій погляд на життя і поспішилося з відсудом цьогобічного світу, тому мусіло в різні доби історії достосовуватися до стану витвореної дійсности. Згаданий імпонуючий розвиток не є тільки наслідком життєвих сил народів білої раси, але також витвореної християнством натуги контрасту поміж обома світами. Що більше безглядности бачимо з боку ортодоксійного християнства, то завзятіше бориться натуралізм і з часом сам переходить до наступу. Тактика заперечування слабне і з віками виробляється тактика компромісу.

Ліквідація патолологічних наслідків ортодоксійного християнства, що в усьому людському бачило гріх і накликувало до його ненависти — кінчиться. Світ вступає сьогодні назад у фазу поганізму, хоч цей поганізм суттєво різниться від грецького. Трансцендентний етос фавстівського духа не є оригінальним витвором християнства, він лежить у духовій сфері народів білої раси. Вже релігійні революції були висловом цього етосу, що бунтувався проти південнього світогляду в християнстві. Цей етос ніколи не вигасне, навпаки, він опромінить духовістю назріваючу епоху нового поганізму. Це одна з можливостей.

Ф. Кордуба

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІЯЛ САТЕЛІТІВ СССР

У висліді другої світової війни під контроль СССР потрапили держави, які до вересня 1939 року були суверенними:

	кв. км.	населення
Альбанія	28.738	1.215.000
Болгарія	110.842	7.250.000
Сх. Німеччина	107.173	17.600.000
Угорщина	93.011	9.310.00
Польща	311.730	24.976.000
Румунія	237.752	16.250.000
Чехо-Словаччина	127.827	12.650.000
	1.067.073	89.251.000

По другій світовій війні під контроль СССР попали:

Китай	9.276.000	582.500.000
Півн. Корея	123.000	9.000.000
Монголія	1.621.201	1.200.000
	12.037.274	681.951.000
+ СССР		216.000.000
Разом	—	897.951.000

Крім того, під контролем СССР опинилася частина Індокитаю і дуже сильно інфільтровані комуністичними впливами такі країни в Азії, як Індонезія, Бірма, Сіям (Таї). Разом з членами комуністичних партій по всіх країнах світу до диспозиції СССР, як центру світової революції пролетаріяту, вже сьогодні стоїть 900 мільйонів населення. В самій тільки Західній Європі по всіх вільних державах нараховується більше 13 мільйонів комуністів. [11])

Така велика кількість комуністів розкинена в 16 вільних державах Західньої Європи. Найсильніші комуністичні партії — у Франції й Італії, Комуністична партія Франції під час виборів у 1954 році здобула 4.962.530 голосів (25.7%). Кількість організованих членів в 1954 році становила 506.250. Комуністи у Франції є організовані в 2.562 секціях і 19.219 інших клітинах. [12])

Комуністична партія Італії під час виборів в 1953

---

*) «Самостійна Україна», ч. 5(101) за травень і ч. 6(102) за червень 1957.

11) «Wehrkunde» ч. 8/II, стор. 281-282 і «Corrеce della Sera», травень 1955.

12) «Wehrkunde» ч. 4/III, стор. 130.

році здобула 6.120.709 голосів, отримавши в парляменті 143 мандати. Як відомо, разом з італійськими комуністами співпрацює соціялістичний відлам під проводом Ненні, який підчас виборів здобув 3.441.014 голосів (75 мандатів). Разом обидві партії в Італії нараховують 35.5%. Самі комуністи мають дуже багато організованих членів. В 1954 році комуністична партія Італії видала для ново-зорганізованих комуністів 2.124.027 членських виказок. [13])

На окрему увагу заслуговує комуністична акція, спрямована на розклад Західньої Німеччини зсередини. Німецький нарід по прогрі двох світових війн і ліквідації тоталітарної системи націонал-соціялізму приступив до відбудови власної держави на демократичних засадах. На політичну арену виступило дуже багато політичних партій з різними соціяльно-політичними програмами, серед яких однією з найменших є комуністична партія Німеччини (КПД). Не зважаючи на те, що комуністична партія Німеччини найслабша, про-московські впливи серед німців дуже великі. Багато німців є тієї думки, що Німеччина як цілість може втриматися лише в тісному союзі з Московщиною. Так думають також деякі німецькі партії.

Ця концепційна орієнтація німців на Велико-російську імперію походить від великого німецького будівничого Бісмарка. І сьогодні все ще нуртує серед більшости німців, не зважаючи на те, що німецький нарід заплатив дуже великою даниною крови у двох війнах з Москвою і на всі жахіття, які доводиться переживати досьогодні тим німцям, які потрапили під окупацію СССР.

Орієнтація на Великоросію спричинюється до витворювання відповідного політичного клімату, який допомагає зростанню московської справи. На особливу увагу заслуговує рухливість московської еміґрації, яка своїми зв'язками з німцями тільки підтримує цю концепцію, часто гостро виступаючи тільки проти тоталітарної системи СССР, а не проти поневолювання інших народів. Незалежно від леґальних форм діяльности москалів у Західній Німеччині, на особливу увагу заслуговує конспіративна діяльність різних сил п'ятої колони, які отруюють німецьку публічну опінію пацифізмом. У Західній Німеччині сьогодні діє коло 150 різних комуністичних підбудівок, що виступають під різними часто навіть невинними назвами. До їхньої диспозиції стоїть коло 450 різних пресових органів, наклад яких перевищує 1.2 мільйони примірників денно. Всі ці організації, які іноді виступають під невинними назвами, як от «організація прихильників миру», «організація німецьких жінок» і т. п., поступово розкладають зсередини німецький народ, підкопуючи його мораль. На сторінках часопису «Дер Штальгельм» ч. 8/22 з серпня 1955 року надруковано статтю п. н. «Східня небезпека», в якій пишеться, що «московських прихильників можна знайти по всіх урядах, багато їх є і між колишніми німецькими вояками.

Московська інфільтрація вже дійшла так далеко, що для вояцтва в Західній Німеччині видаються такі органи: «Інтернаціонале Мілітеркореспонденц», «Мілітеріше Форум» та інші. На видавання цих органів витрачаються дуже великі суми, що пливуть зо Сходу. Провадиться систематичний, повільний розклад моралі серед німецького народу.

Така є дійсність. Однак, вона не відстрашує багатьох німців від промосковської настанови. І не буде великою помилкою, коли висказати, що співпраця німців з ЗДА є нічим іншим, як кон'юнктуральним явищем, що подиктоване тимчасовою конечністю, що випливає, як наслідок з програної війни, і поганого економічного становища за перших повоєнних років. Німців приваблює Великоросія, тому московський комунізм на цьому терені під прикриттям має великі можливості провадити свою систематично-розкладову роботу. Промосковські німецькі елементи це лише додаток до московського людського потенціялу, бо за допомогою цих елементів Москва може тимчасово провадити свою інфільтрацію в Західній Німеччині до часу, коли надійде сприятливий час для вмілого їх використання — для проведення можливого внутрішнього перевороту. Але до такого перевороту ще досить далеко.

Не меншими успіхами може похвалитися СССР на відтинку тимчасово моральної піддержки у вільних країн Близького Сходу (Арабський світ), Південно-Східньої Азії і в колоніяльних народів Африки. Симпатії індусів, індонезійців, мароканців, альжирців, деяких арабів і інших народів — по боці Москви, а це випливає з ненависти до Великобританії та Франції, які були колонізаторами цих народів. Москва під гаслом «визволення колоніяльних народів» приєднала собі багато прихильників мусулманського світу. Несвідомість цих народів, що собою являє колоніялізм Москви, прикритий гаслами комунізму і «світової революції пролетаріяту» приваблює ці низького культурного рівня народи, що прагнуть самостійности і вірять, що єдино комунізм провадить до повного соціяльного визволення. Вітання Булґаніна і Хрущова населенням країн Південно-Східньої Азії говорить само за себе, і за теперішніх міжнародніх умов надає особливої успішности совєтській дипломатії. Тому можна сміло сказати, що доля світу буде узалежнена від того, котра зо сторін потрапить об'єднати по своїй стороні народи Південно-Східньої Азії, Близького Сходу й Африки. Наразі успіхом може похвалитися СССР, а не Захід. На окрему увагу заслуговує торгівля СССР з країнами Південно-Східньої Азії й Африки, зокрема з Індіями, Бірмою, Індонезією, Афганістаном, Іраном, Єгиптом і Сирією. З згаданих

13) «Wehrkunde» — Die psychologische Kriegsfuehrung Bolschevismus.

14) "Der Stahlhelm" №8/22, 1955

країн СССР набуває стратегічно важливі сировини, що їх він використовує для власної зброєневої промисловости. А треба знати, що в торгівлі ембарґо товарами в країнах Південно-Східньої Азії не має жодних обмежень. З цих країн великим тонажем транспортується гума, кольорові металі, бавовна й інші товарі без найменших обмежень. І дивним стає, що для СССР постачають такі стратегічно важливі сировини навіть деякі країни, що входять в склад ОПАП-у. [15])

15) Відповідник НАТО в Південно-Східній Азії.

ЛІТОПИСЕЦЬ

ВСЮДИСУЩИЙ ПОТОЦЬКИЙ

II.

Володимир Кушнір (1877-1938), редактор віденського місячника «Україніше Рундшау», в серпні 1906 року писав у статті п. н. «Галицький портрет, Граф Андржей Потоцький, намісник Галичини»:

«Літописи подають лише невизначне про предків графа Андржея Потоцького, намісника Галичини, який наділений тепер необмеженою владою сидить на своїм намісницькім столі, неначе перський шах і напевно вважає себе вищим від такого сербського короля Петра. Ми знаємо лише що один Потоцький програв бій з українськими повстанцями Хмельницького, знаємо також і про другого предка графа Андржея — старосту канівського, про якого збереглася українська народна пісня і який саме через те став знаменитим, що примушував своїх селян вилазити на дерева, звідки він їх зістрілював, неначе птахів, і через Бондарівну, що не хотіла йому віддатися і тому він її вбив. З тепер діючих Потоцьких знаний ще братанич намісника Галичини, *граф. Юзеф Потоцький.* Він здобув собі славу тим, що одної ночі програв у Джокей-Клюбі в Будапешті пів мільйона гульденів і був прогнаний з Австрії. Наслідуючи свойого родича Андржея, постановив він шукати зрадливого щастя в політиці. Йому справді пощастило здобути місце депутата Державної Думи способами, яких він навчився від того самого Андржея, галицького намісника. Але щастя знову загрожувало зрадити графа Юзефа, бо Комісія для перевірки виборів *запропонувала уневажнити мандати шляхом підкупства обраних — Юзефа Потоцького, Людгарда Грохольського і кн. Понятовського.* Але прийшов рятівничий розпуск Думи і честь графа Юзефа була відносно врятована. Та нещастя хотіло, що в маєтку цього Потоцького коло Києва розпочався рільничий страйк і селяни вимагали цілих 25 копійок за день тяжкої праці. Розгніваний граф Юзеф наказав своїм наглядачам стріляти в селян, коли ж ті не послухалися, вихопив одному з них рушницю з рук і застрілив одну сільську дівчину. Справжній нащадок «Пана Каньовського». За вбивство людини кари для пана графа не було.

Майже ще славніше минуле посідає пан граф Андржей Потоцький».

Далі В. Кушнір подає низку прикладів звичайних злодійських грошових шахрайств графа Андржея, що не гербував жодною нагодою покривдити своїх власних орендарів (Бєлецкі, Осуховскі), які судовою дорогою домагалися відшкодування за графові незаконні вчинки.

Ще далі редактор «Україніше Рундшау» пише:

Цей самий пан граф, якого мінімальний прибуток у найгіршому випадку виносить річно два мільйони австрійських корон, перед кількома роками подав свій річний прибуток на двіста тисяч корон, так що податковий уряд запротестував проти цього й примусив графа змінити своє зізнання, проте пан граф не був засуджений за *признаний податковий обман,* як це вчиняється часто бідним селянам за кілька корон. Цілком навпаки, граф Андржей був незабаром підвищений на крайового маршалка й нарешті на намісника.

В політичних колах Австрії, по упадку кабінету Гогенлоге поширилася чутка, що граф Потоцький стане прем'єром міністрів, що, звичайно, не виключене; але ми знали про ліпше приміщення для графа: польські шляхіцько-патріотичні кола завжди визначали одного обершляхціца на короля посаду нема жодного ліпшого кандидата, як граф майбутнього вшехпольського королівства; на цю Андржей, намісник Галичини.

Проте було б помилкою гадати, що коло діяльности графа Андржея, намісника Галичини, обмежується лише цими тісними кордонами. Ми читаємо в одному з останніх чисел часопису «Украинскій Вестник» (Петербург) статтю про успіхи шляхіцьких культуртрегерів на Україні і знаходимо між ними *графа Андржея.* Зрозуміло, що це для нас ніяка несподіванка. За браком місця ми не будемо спинятися над «культуртреґерством» польської шляхти на Україні і зокрема граф Андржея. Ми обмежимося одним фактом. Граф Андржей посідає на Україні великі ключі маєтків, що приносять графові великі прибутки, тимбільше, що він, чи пак його «ржондзи» бестіяльно визискують нарід. Щоб не накликати на себе підозріння в наговорах, наводимо один контракт, підписаний між ним чи пак його «ржондцею» одного з маєтків виногородського повіту та однією поденною робітницею. Він бринить дослівно так:

«Я, селянка, замешкала в нижче згаданому селі, буду наймичкою на рільничих працях у маєтку графа Потоцького, які б не були це роботи. В цілості я маю відробити річно 144 дні, за що я, при моїх харчах, маю дістати 34 карбованців, в т й лічбі 10 карбованців завдатку. За те я зобов'язуюся:

1. Зо сходом сонця йти в поле й до заходу сонця працювати.

2. Коли б я без законної підстави залишила працю, то я зобов'язуюся *подвійно повернути завдаток, не вимагаючи нагороди за вже зроблену працю.*

3. На працю я мушу виходити *при кожній погоді,* щоразу, коли мене покличуть.

4. Коли мене покличуть на працю *в неділю чи в свято,* то я не маю жодного права противитися.

5. Коли я без дозволу управи відлучуся в свято чи в неділю, то я мушу цей час *подвійно* відпрацювати.

6. *Якщо я помру чи захворію, то за мене має працювати моя родина.*

7. В жоднім іншім випадку я не можу залишити праці.

Ця умова мені знана, що я засвідчую своїм під-

писом.

Отже тут маємо кусень кріпацького права, що в маєтках графа Андржея квітне в XX столітті без жодного сорому. Денна платня 23 і 1/2 копійки за 18 годинний робітний день також у свята й неділі, з зобов'язанням навіть по смерті!

Ми читаємо в часописі «Украинскій Вестник»:

«Якими щасливими мусять почувати себе наші земляки в Галичині, коли вони мають такого людяного «культуртреґера» намісником».

О, справді, ми, галицькі українці дуже щасливі, що маємо намісником такого гуманного «культуртреґера».

До цього слід додати, що крім Потоцького чи Потоцьких було ще багато великих землевласників подібного типу, які так само при допомозі польсько-австрійської поліції Потоцького в Галичині і московської поліції міністра Сотлипіна на українських землях на схід від Збруча обдирали й визискували українське селянство.

РАВІТА РЯТУЄ ЄВРОПУ

II.

Року Божого 1906 неначе чорні хмари нависли над цими всіма маєтками Потоцьких, Столипінів і Кочубеїв з Родзянками... Старий україножерний польський публіцист і ніби історик, Францішек Равіта-Ґавроньскі, вирішив, що для захисту загрожених пробудженням української нації інтересів обшарників треба звернутися до суспільної думки цілої Європи (!) і для цього видав у Липську в Німеччині брошуру французькою мовою про Україну. Равіта в цій своїй брошурі — старий провокатор назвав її «Небезпека для Європи» («Un danger pour l'Europe») — доводив з піною люті на устах, що українці це комуністи, які загрожують знищити добробут цілої Європи, та закликав бути готовим вирушити в хрестоносний похід на Україну — для оборони загрожених маєткових інтересів Потоцьких.

Новітній Заґлоба гербу Вчеле чомусь при цьому труслúво приховав своє авторство цієї книги. Але українці хутко пізнали цього польського «орла» по його пазурях. Київський місячний журнал «Нова Громада» (1906, ч. 10, жовтень) одразу тоді ж писав, що польський історик Равіта Ґавроньскі під впливом українських виступів у Галичині й на Україні випустив анонімну брошуру на французькій мові «Un danger pour l'Europe». А редактор «Україніше Рундшау», Володимир Кушнір, у своїй статті з приводу цієї книги писав:

«Від початку пробудження українського народу протягом цілого XIX століття, як тільки починало пожвавлюватися українське національне життя, щоразу з боку ворожих таборів — централістично-московського і всеслов'янського з одної та шляхетсько-вшехпольського з другої сторони — зустрічаємо ретельні намагання, коли вже не цілковито знищити українське національне життя, то хоч принаймні випустити якнайбільше крови з українського національного організму та спинити його розвиток. Зброєю, за яку вороги національного відродження України систематично хватаються, є в першій мірі доноси. Жертвою доносів упало Кирило-Методіївське Братство 1847 року в Києві, наслідком польсько-московських доносів російському урядові був також ганебний указ 1876 року про заборону ураїнського друку, доноси, яким віденський гофбурґ охоче підставляє вуха, являються також причиною політичного уярмлення галицьких українців.

Так довго, як український національний рух був драконськими засобами петербурзького уряду цілковито притлумлений, доти вшехпольсько-всеслов'янські доноси обмежувалися австрійською Україною. Пробудження українців від подуву пеєняного вітру під московською окупацією знову звільнило з кайданів «злих духів». Польські шовіністичні листки почали навипередки брехати і накидатися, з другого боку «Новоє Время» принесло в'їдливого листа з-під пера одного московського князя про небезпечність українського руху.

Але цим разом європейська преса, що давніше звикла вірити на слово польським і московським інформаторам та взагалі дивитися на українське питання через польські чи московські окуляри, поставилася до української справи стримано або висловлювала навіть своє співчуття українцям. Петербурзькі сполохані телеграми про зріст анархії в Україні або про польські чи жидівські погроми, чи навіть про проголошення українсько-жидівської республіки «Вільна Україна», не знайшли жодного відгомону в європейській пресі. Їх уміщували лише два духово споріднені з «Новим Временем» органи віденських антисемітів і вшехпольська преса. Поважна частина преси не впала до цієї пастки. Але знайшовся інший засіб.

Останніми днями в Липську вийшла брошура французькою мовою «Ен данжер пур л'Єроп» («Небезпека для Європи»). Цікаво, що на брошурі не позначене ані назвище автора, ані видавця. Але ще цікавіший зміст брошури. Отже уважайте-но, людоньки, що може недоцінюєте українську справу: *українці становлять небезпеку для Європи!* В цілій брошурі, що зрештою має тільки 27 сторінок, є стільки доносів, стільки підлих напастей на цілий український нарід і накопичено стільки історичних і неісторичних брехень, що при читанні її напевно навіть необізнаного читача огорне почуття огиди. Для автора цих рядків було б напевно найприємніше залишити без згадки цю брошуру, що виключає будь яку полеміку, коли б ця брошура не була розрахована, щоб увести в блуд європейську суспільну думку, очорнити українство й означити українське питання нещастям для цілого людства, а головним чином для двох держав: Росії й Австрії».

Далі В. Кушнір коротко згадує деякі нісенітниці з цієї брошури, змістом якої ми в свою чергу займатися не будемо, хоч коротко мусимо зазначити, що дещо згодом цілий ряд авторів (князь Волконскій, граф Кутайсов зо своїм приватним секретарем Леві, полк. Романовскій і багато інших) видали в роках 1913-1920 також французькою мовою в Римі, Копенгазі, Нагасакі й деінде купу цілком подібних творів. Волконскій навіть сам видати вже нічого не міг — за браком грошей. Але колишній амбасадор Англії в Петербурзі, сер Джордж Бюкенен, за свої (?) гроші видав протиукраїнські памфлети Волкон-

ського в чотирьох світових мовах.

На закінчення В. Кушнір пише:

«Були часи, коли поява такої брошури з таким сенсаційним титулом викликала б зацікавлення в політичному світі. Але сьогодні культурний світ напевно вже до такої міри ознайомлений з українським питанням, що сензацію може спричинити хіба обмеженість автора. Своєї мети брошура не досягла, тому було б зайво відповідати їй. І коли ми вшановуємо її згадкою, то це стається через те, що вона є культурно-історичним монументом, приступним для европейської публіки. Подібних монументів знаходимо в польській пресі щодня цілі купи. Але тепер шляхціцьке серце мусіло виляти свої болі перед чужиною. Ми можемо йому за те бути лише вдячні.

Хто не знає ставлення шляхти і вшехполяків, хто уявляє собі відносини польських великих земельних власників до українських селян як ідилію, як це роблять члени польського посольського клюбу в парляменті в Відні, той може черпати з цієї французької брошури. Він у ній знайде лише дослівно вірний переклад того, що в 90% польської щоденної преси щодня можна перечитати. Він хоч і не знайде жодного вірогідного факту чи дати, але він дізнається, які то почуття мас вшехпольська шляхціцька суспільність супроти українського народу. Годуючися століттями його кров'ю і потом, вони раптом відчувають, що збуджена суспільна й національна свідомість народу готує кінець їхньому пануванню, а тому вони звиваються з безсилої люти».

Старий видатний український історик, Володимир Антонович, перевів точну історичну й стилістичну аналізу брошури Равіти-Заґлоби й у висліді цього подав ряд незбитих доказів авторства Равіти. Подаємо нижче ці висновки проф. В. Антоновича про витвір Равіти.

Докази авторства пана Францішка Равіти-Гавронського:

1. Хто перечитав бодай деякі історичні памфлети (в роді «історії гайдамацького руху», «Богдан Хмельницький», «Студії та нариси») або публіцистичні статті Равіти-Ґавронського, той буде здивований *вражаючою однаковістю способів вислову думок,* напрямку й доказів; ще більше зраджує його своєрідна *неясність і безліч суперечностей;* Францішек Равіта-Ґавроньскі є, що торкається останньо названих особливостей, просто унікум навіть у польському письменницькому світі і це є безперечною ознакою тотожности цього пана з автором повної суперечностей брошури «Небезпека для Европи». Францішек Равіта-Ґавронські є шляхтич з російської України, який від історичних романів (низької якости) перейшов до історичних дослідів чи далеко скоріше — памфлетів і плягіятів (це можна кожної хвилини довести), в яких він виявив себе фанатичним противником українського народу, його минулого та його сучасних культурних прямувань (що зрештою виглядає на особисту помсту); вступивши до рядів найзапекліших вшехполяків, він намагається перенести їхню доктрину до царини історичних студій, наукове значення яких цілком неґативне. Останніми роками він охоче виступає як публіцист, при чому він займається виключно українськими справами, а саме в «Слово Польскє» (спочатку за повним підписом, згодом за Ф. Р. Г.- нарешті без підпису), від деякого часу в «Ґазета Народова». Живе в Лозині під Львовом, як великий землевласник, тілесно й духово зламаний.

2. Слова: найбільш примітивної нації (с. 3), порівняй: «Богдан Хмельницький» І, 8-12; також передмова до «Історії рухів гайдамацьких».

3. Уступ про анальфабетизм українців живо нагадує публіцистичні статті автора в «Слово Польскє» — зокрема ті, що були вміщені в згаданому часописі з нагоди створення українського клюбу в Думі.

4. Про кров азійських орд в українців писав він у передмові до «Історії рухів гайдамацьких» (у «Богдані Хмельницькім» змінив він її вже на кров варязьких розбишацьких банд; для Европи може бути смішне, чому він ухопився знову за першу теорію).

5. Елюкубрації про козаччину й Хмельницького (19-20) однакові з вступом до «Богдана Хмельницького» (11-12, 14) та зо вступом до «Історії рухів гайдамацьких».

6. Аналогія між Хмельницьким і Стенькою Разіном є його виключною власністю (Богдан Хмельницький 16-18).

7. Взаємний зв'язок між ворожістю до жидів с. 11) та українською ідеєю — це його винахід, що його він найкраще виявив у своїх статтях у «Слово Польскє» та в брошурі «З кривавих днів» (про переслідування жидів за Богдана *Хмельницького*)».

Слід нагадати, що за спиною новітнього Заґлоби-Равіти стояли тоді вже відумираючі станьчики-консерватисти і бравурно вперше виступаючи на ширшу політичну арену польська ендеція. Але що сам ендецький папа, Роман Дмовскі, за силою-силенною клопотів не міг тоді вирушити разом з цілою Европою на герць проти України, то це історичне завдання впало на дещо слабші рамена старого перекинчика з Києва, Францішка Равіти-Ґавронського. Тимбільше, що проф. Вацлав Студніцкі тоді ще не вбрався в колодочки...

Ніна Михалевич

НЕХАЙ НАШЕ МИСТЕЦТВО БУДЕ УШЛЯХЕТНЮЮЧЕ

Передімною нова патефонна платівка Гр. Китастого. Шість по-мистецьки виконаних, прекрасних речей ховають у собі тонесенькі, спіральні рівчачки чорного диску. Між ними дві нові композиції самого виконавця. Один з них — «Музичний момент» (без слів), повний експресії, перевитий тужливою мрійливістю. Дуже гарний! Але я не про нього хочу говорити, і не про інші чотири речі, хоч вони всі такі гарні, що можна було б про них багато сказати. Та мені хочеться зупинитись на першій речі, сама лише назва якої мимоволі збуджує в людині гордість і біль та настроює її вислухати щось, дійсно, я не скажу велике (хоч якраз воно таке мусить бути), але небуденне, бо ж ця річ написана на смерть нашого Отамана... Я хочу сказати кілька слів про: «Думу про Симона Петлюру». Сказати не як фахівець-критик, бо я ним не є, а як любитель нашого мистецтва музики й слова.

Композиція музики, беручи під увагу зміст слів — продумана і передає зміст з чуттям. Початок — сподівання побачити свого Головного Отамана з військом в Україні, і кінець — невимовна туга після вістки про смерть — особливо гарно з глибоким чуттям передані — як мелодією і словами, так і виконанням. І власне в такому тоні і треба було витримати словне оформлення «Думи» і в середині, описуючи саму подію. Але... не знаю хто автор слів, на платівці не зазначено — зараз же після перших чотирьох рядочків, таки повних чекання, описаного лише кількома словами, а тому якраз і повними глибокого чуття, приходить опис атентату, який, фактично, і не мусить бути — в жахливій, банальній з претенсією на дешевий ефект, реалістичній формі. Тому трагічний, обурюючий акт вбиства Головного Отамана військ України змальований дрібничково, пригноблююче-реалістично, витворює не обурюючо-неймовірний образ вбивства Великого Сина народу. винищуваного ворогом, Сина з ім'ям якого зрослась Ідея визволення Батьківщини, а буденнний, звичайний образ вбивства з-за рога. І якийсь біль, навіть.образа.огортає людину після прослухання цієї частини «Думи».

Чотири перші рядочки зроджують одразу враження глибокого суму-туги народу, що чекає свого Отамана. Здається, автор дійсно відчув спосіб вислову в мистецькій формі глибоко трагічної події. І чекаєш чогось величнього... І раптом...: «Із-за рогу клятий наймит Шварцбарт виглядає, щире серце Отамана цілить націляє — та всі кулі із пістоля в груди випускає. Ріки крови праведної нехристь розливає»... Чи ж годиться аж так буденно-дрібничково виписувати трагічну смерть Великої Постаті?! І зовсім не підходять, не в'яжуться ці слова з мистецькою композицією музичного твору, написаного на цю подію. Мало того — автор слів вкладає в уста умираючого Отамана, понижуюче гідність Лицаря слова-прохання до ката: «Годі, кате, схаменися. Я вже й так вмираю...»

Якщо Шварцбарт і подав ці слова на процесі, як останні слова вмираючого від ворожої кулі Отамана, то чи ж годиться їх вкладати в уста Отамана в «Думі»?

Нарід сподівається вдома, як цілком вірно стверджується на початку «Думи», — Отамана військ, що прийде визволити Україну від ворога — чому ж і не дати образ Отамана в трагічну хвилину смерти — дійсно Великим.

Ми маємо багато прекрасних дум, зміст яких переданий образно мистецьким словом, що змальовує всю глибину і велич історичної події або постаті («Морозенко», «Закувала та сива зозуля», «Максим Залізняк», «Карпатські Січовики» і безліч інших, прекрасних) — як же ми можемо допустити мистецький твір про Великого Сина України, що став Символом Ідеї визволення України й історичну подію його трагічної смерти в такій нужденній і далеко не мистецько висловленій інтерпретації?! Чи ж годиться?

Петлюра — Постать, Символ, Великий Син нашого народу, наш Отаман — і досі не знайшовся ні один мистець слова, щоб дати в скарбницю нашої культури і мистецтва «Думу про нашого Отамана» гідну Великої Постаті. Чому ж тоді мистець музики композиції і гри на бандурі не почекав на легенду, що її створить напевно сам нарід про свого Великого Сина?

ЗА СУСІДСЬКИМ ПЛОТОМ

Ол. Бойків

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ ПОЛЬЩІ

На книжковому ринкові появилась вельми обширна, бо 665 сторін петіту, історична праця Владислава Побуг-Маліновського, яка становить першу частину другого тому — **«Найновішої політичної історії Польщі».** Перший том своєї праці автор присвятив політичним подіям, що відбувалися в польському народі від 1864 року до упадку Цантральних Держав і створення незалежної Польської Республіки.

Ми не ставимо тут своїм завданням доказувати цілим рядом фактів, що працю Побуг-Маліновського не можна аж ніяк назвати історією, так тенденційно і то в кожній ділянці автор перекручував, або фальшиво насвітлював, вибілював і применшував поодинокі події, як у польському народі, так і в тих народів, що збігом нещасливих воєнних обставин попалися в польську неволю. Ідеться нам перш усього, щоб на підставі цеї праці ствердити, що ні до першої світової війни, ні в часі тої війни, ні після її закінчення польські політичні кола, чи провідники польських політичних партій, а навіть команда Польського Легіону, не мали чіткої заздалегідь опрацьованої концепції обнови польської держави. І хоча в часі німецької окупаіції Польщі існувала т. зв. «Регенційна Рада», яка вспіла була на тій території Польщі, що входила до першої світової війни в склад російської імперії, зорганізувати адміністрацію краю, — що було вже великим досягненням і випередженням інших народів Австро-Угорщини, чи Московської імперії — , все ж таки не тільки державної концепції не створено, але не менш важливим фактором у відбудові польської держави був вплив попереднього трьохподілу польської території. Через це, як стверджує Побуг-Маліновскі,

в колишній російській займанщині, а також і в Варшаві, поляки не хотіли приймати до адміністраційної служби поляків з Галичини, називаючи їх згірдливо — «австрійськими дзядами»; Познанщина не хотіла приєднатися до Польщі, а бажала творити окремий край, вважаючи поляків російської займанщини москалями, большевиками і рішуче протестувала проти Пілсудського, як «Начельніка Панства», не визнаючи його взагалі поляком, бо він родом з Вильна. Ще в 1920 році, в часі походу большевицьких армій на Варшаву, Познанщина формувала свої окремі військові частини, виключно для оборони Познанщини, а не цілости Польщі.

По боці Антанти працював у часі війни Роман Дмовскі, зусиллям якого створено було т. зв. «армію Галлера». Він також не визнавав польського уряду в Варшаві і Пілсудського, як голову держави. Його бажанням було перевезти армію Галлера якнайшвидше з »ранції до Польщі і там встановити свою владу. Висланий Дмовским до Варшави проф. Станіслав Грабскі, приступив до переговорів з Пілсудським, не визнаючи цього останнього головою Польської Держави. Висланих Пілсудським поляків до Парижа Дмовскі не зачислював до складу делегації, їх присутність він ігнорував, а навіть перед офіційними службовцями Антанти представляв їх як німецьких коляборантів, до яких не можна мати ніякого довір'я.

В тому ж самому часі на території Польщі польські соціялісти йшли разом з польськими комуністами. Відбувалися безупинні напади польських сільських робітників на фільварки, напади й грабежі жидівських крамниць, що дуже часто примушувало адміністрацію покликувати військо, для ліквідації бандитизму. Коли ж до цього додати, що — як подає автор — одна третя частина послів Сойму вміла заледви читати й підписатися, а Сойм розподілявся на кільканадцять посольських клубів, то правдиво зазначує Побуг-Маліновскі, що: **«в консеквенції — не міг Сойм мати ані чіткої програми, ані рішучої лінії поступовання...»**

На підставі цієї характеристики і багатьох фактів, що їх подає Побуг-Маліновскі, ствердити треба що стан в Українській Народній Республіці не надто гіршим був від стану в Польщі, а на Західніх Землях України державний і адміністративний лад та організація Української Галицької Армії незрівняно перевищали тодішній стан Польщі та її армії. Коли ж все таки полякам пощастило зайняти збройно Галичину, то на це складалися дві важливі причини, а саме: слабкість українського протимосковського фронту, що від'ємно ділало на бойовий стан Української Галицької Армії і друге, це ширення самими ж українцями паніки про приїзд армії Галлера. Одне і друге було більш рішальним на некористь Української Галицької Армії, як участь дивізії Галлера в травневій офенсиві 1919 року. Бо рішальним фактором в українсько-польській війні було те, що український стрілець не відчував свідомо, чи підсвідомо своєї нижчости супроти поляка. Тим самим, навіть зайняття Галичини польською армією не вбило в українцеві того почуття рівности з поляком, а перевага військова вважалася випадковим явищем, лихим перебігом війни і тому в українському народі в цілому залишилося глибоке переконання, що самостійність вирвано йому несправедливо, з чим він аж ніяк не може і не хоче миритися, не хоче визнати доконаного факту.

Але куди важливішим є той факт, що його широко описує Побуг-Маліновскі, а саме, що Антанта в цілому не була прихильно наставлена до відносин Польської Держави. Щойно захоплення большевиками влади в Москві склонювало в першу чергу Францію до творення Польщі, як протинімецького фактора, одначе і Франція, і Англія і ЗДА рішуче застерігалися проти виходу Польщі за її енографічні межі. Це дуже добре знав Роман Дмовскі, а проте **він не змагав до створення якоїсь політичної концепції, що давала б Польщі більш тривалі бази для майбутнього існування.** Навпаки, він виявляв велику завзятість і впертість, хоч і був зненавиджений в західньо-демократичному світі. Жидівські кола і фарнк-масонерія причепили йому згірдливе ім'я — «Романоф Дмовскі». Крім завзятости й упертости Роман Дмовскі послугувався також грішми, хоч про це Побуг-Маліновскі не згадує, але в західньому світі воно добре відомо, що на «пропаганду» Дмовскі витратив п'ять мільйонів долярів. Підкуплювано не тільки журналістів, пресу, але й політиків і нащадків армії Наполеона, які, мов ляв, колись «визволяли» Польщу і ось визволена Польща їм віддячується.

Маючи постійну допомогу з боку Франції супроти переможеної Німеччини, Дмовскі вважав, що поляки самі мусять дати собі раду з українцями і зайняти якнайбільше української території. Тому й він не хотів узяти до уваги прохання делегації поляків, що приїхала з Галичини до Дмовского в Парижі, зупинити небажану війну між Україною і Польщею, непотрібне кровопролиття та винищування «польських дітей».

Іншу концепцію, як подає Побуг-Маліновскі, мав Пілсудскі. Він був за сформуванням федерації між Балтиком і Чорним морем. Якщо б навіть таку концепцію мав Пілсудскі, то більш ніж дивним мусить бути факт нападу Польщі на Західні Землі України. Навпаки така концепція виключала б усяку війну між Україною і Польщею, а диктувала б намагання поляків подати українському народові всяку поміч, або бодай зайняти невтральне становище. Але коли б навіть така концепція була в Пілсудського, її треба було лянсувати, якнайбільше розпропагувати, а не носити в своїй голові, як мрію, а водночас з найбільшим завзяттям продовжувати війну проти України.

Побуг-Маліновскі намагається виправдувати польсько-українську війну, чи напад поляків на Західні

ні Землі України тим, що, мовляв, у Галичині населення було аж надто пов'язане мішаними подружжями, що обидва народи жили на тій території сотні років, хоч не завдав собі труду ні він, ані ніхто інший з поляків підчислити скільки тих мішаних подруж було! Наводить він також «окруценства», яких доконували українці над поляками в часі українсько-польської війни і натякає на табор інтернованих, хоч не подає місцевости, де такий табор був. Насправді табору інтернованих для поляків не було. Натомість вповні виправдує він масові арешти українців після зайняття Східної Галичини поляками, мовляв, цього вимагала «безпека», адже «це був час війни».

Боротьба за Галичину велась і на міжнародньому форумі, зокрема в Парижі. Антанта ніяк не хотіла визнати якихнебудь прав Польщі до Галичини і врешті коли Франція погодилася на польську «виправу», то тільки тому, що мала аж надто багато своїх турбот, а крім цього англійці й американці почали виявляти деяке послаблення своєї ворожої позиції супроти Німеччини. Побуґ-Маліновскі пише, що навіть Франція була б з найбільшою радістю повітала поновне включення Польщі в Московську імперію на правах політичної автономії, якщоб знищено було большевицький режим. Цілком об'єктивно оцінювала Антанта, а в першу чергу Франція, що Польща ніколи не може заступити Росії на східньому протинімецькому фронті.

В тому ж часі польська права преса, щоб підтримати Дмовского в боротьбі за Східну Галичину в Парижі кожноденно писала, що **«Східна Галичина мусить дістати якнайширшу політичну автономію, з окремим законодавчим Соймом...»** Одначе, як пише Побуґ-Маліновскі, коли пізніше була мова в Соймі про наділення Галичини автономією, найбільшим ворогом являлися праві партії, тоді верх брала концепція Станислава Ґрабского — **«безоглядної польонізації».**

Похід на Київ у 1920 році знайшов у цілому польському народові одобрення, а перші успіхи викликали радість, що з кожним днем більшала й оповила повним безумним шалом поляків. **«В Соймі вже 4 травня** — пише Побуґ-Маліновскі — **з запалом промовляв маршалок Тромпчиньскі o здійснюючийся «візії Міцкевича»: «Наші Орли, котрі блискавичним полетом осядуть на давній Хороброго границі — несуть нині людності, що замешкує Волинь, Поділля і Київщину порядок і свободу, несуть благословленний мир».**

18 травня 1920 року повернувся тріюмфально Пілсудський до Варшави, де повітало його все населення столиці без уваги на партійно-політичні поділи. **«Сойм устами маршалка Тромпчиньского вітав Вождя, що вертався «зо шляху Болеслава Хороброго»** — пише Побуґ-Маліновскі (стор. 258).

Одначе так же швидко перемога повернулася в поразку і тоді всі, що так захоплені були «візією Міцкевіча», відвернулися від Пілсудського, повели безоглядну атаку проти нього. Навіть, коли польська армія відкинула большевицькі армії з-під Варшави, це вже не приписувано Пілсудському, а тільки «чудам», яких насправді не було.

Загально кажучи, навіть ця вибілена «історія» є дуже сумним свідоцтвом для польського народу і його провідної верстви. Перший президент застрілений, другий прогнаний, три конституції, остання бойкотована більшістю народу, як і останні вибори до польського Сойму і врешті державний переворот Пілсудського. Все це за 20 років існування самостійної Польщі, в якій нарід не осягнув своєї внутрішньої єдности і державно-політичної зрілости.

З МИНУЛИХ ДНІВ:

З розповідей і матеріялів Володимира Мокловича, колишнього Бойового Референта в Окружній Команді УВО в Станиславові.

Матеріяли списав і опрацював Зиновій Книш.

Запрошуємо наших читачів до співпраці, просимо надсилати спогади, матеріяли й документи до історії українського націоналістичного руху.

В СВІТ ЗА ОЧІ

Кожна людина радується, коли вийде з тюрми на волю, та чомусь радість в мене притьмарена. Найперше, не застав я мойого доброго і щирого товариша, Миколу Ясінського, якому поліція в Станиславові почала наступати на п'яти, він мусів виїхати до Львова і жив там на конспіраційній квартирі. Та й багато інших товаришів з УВО не стало за цей час. Одні пішли в підпілля, дехто попався в тюрму, дехто виїхав за границю. А щодо решти — я мусів бути дуже обережний, бо поліція не спускала мене з очей. Не було мови про те, щоб я міг далі леґально триматися на поверхні життя і водночас працювати для УВО, принаймні до якогось часу. Передо мною стояла альтернатива: або йти в підпілля, або на якийсь час відсунутися від активної революційної роботи. З Команди УВО порадили мені те друге і я вернувся до свого громадського життя в Бельведері, заактивізувався в аматор-

ському гуртку й відгризався, як міг, від поліційних напастей. А спокою мені не давали, не тільки ввесь час слідкували за мною, ще й підслухували, навіть у моїй власній хаті. Недалеко від нас жив старий поліційний агент, ще з австрійських часів, українець Ґашинський. Якось раз стрінув він мойого батька та й каже йому:

— Вважайте, пане Моклович, про що говорите в себе вдома, бо ваші стіни мають вуха.

Берігся я, як міг, та як можна вберегтися на вулиці, де кожен сусід знає вас від років і де кожен ваш крок на очах десятків людей, а кожне слово, хоч і шепотом сказане, оббіжить цілу вулицю швидше, ніж встигнете про нього забути. Підозрівав я свою сусідку, не думайте, що польку. Таки своя, українка, Когутяк на прізвище. Вже пізніше, коли я переїхав до Бразилії, написали мені про те інші сусіди, що в міжчасі виїхали до Канади. Вони знали про те відразу, боялися мені сказати. Що ж я міг їй зробити? Побити таку погань? Махнув я рукою, бо нічого поважного вона до поліції донести не могла, хіба збрехати щось, або передавати різні сплетні.

Одного вечора сидів я з гуртом товаришів у садку моєї дівчини. Нараз собака почав кидатися на ланцюгові й несамовито гавкати в сторону саду. Спустили ми його з ланцюга і він прожогом кинувся в сад, чути було, що когось занюхав. Встали ми з Малинкою й обидва спіймали ми там одного дядька, що лежав собі в траві й підслухував нашу розмову. Був це собі дядько з Креховець, п'яничка, що за горілку продав би рідну маму, аж дивно, що такого помічника дібрала собі польська поліція. Просився він у нас, щоб життя йому дарувати, та хто б руки собі паскудив такою сволотою? Доброго він тоді дістав від нас гостинця, пішов додому з розбитою пикою і роз'юшеним носом, напевно до кінця життя відійшла йому охота підслухувати.

В таких умовинах життя ставало просто нестерпне. Працювати політично не можна, бо куди кроком ступиш — скрізь поліцію за собою ведеш. Дістати якусь заробіткову працю теж не легко, люди нерадо приймають тих, що на них тяжить підозріння поліції. Подумав я собі, що виїду кудись у світ, може там собі влаштую якось життя, а може за якийсь час вернуся, коли вже все забудеться. До того мучила мене ще одна думка.

Наближався процес т. зв. «поштівців» у Львові, куди прилучено Івана Паславського й Миколу Бігуна, перевезених зо станиславівської тюрми. Закидали їм усякі речі, здається всі експропріяційні напади УВО та й усе інше, чого не могла вислідити поліція, а що хотіла підтягнути під діяльність УВО. Для мене найбільш прикре було, що Микола Бігун сидів у тюрмі замісць мене. Його обвинувачували за перший напад у Калуші і за постріления поліциста Красняка, а в дійсності його там не було, напад виконали ми втрійку з «Юльком» і з Льольком. Увесь час продумував я, яким би то способом відтяжити Бігуна, вже дійшло в мене до того, що я готовий був самий замісць нього піти в тюрму, признавшися до вини. Постарався я про побачення з Юльком Головінським і представив йому свій плян, та він тільки нагримав на мене. Нічого це Бігунові не поможе, не за те одне його обвинувачують, та й іншу справу в потребі пришиють, з рук своїх його вже не випустять, напевно засудять. І так за одним махом двох горобців піймають. А найважніше, поліція собі дуже упростить справу на майбутнє. Що тільки станеться — замісць укарати справника й дійсного виновника, поліція заарештує першого з краю підозрілого члена УВО й чекатиме, доки не зголоситься справник, щоб визволити товариша з біди.

Роздумавши добре, не міг я не признати рації Головінському. Все таки не покидала мене думка, що конче щось у тій справі треба зробити, тимбільше, що до процесу вже було зовсім близько. Постановив я виїхати до якоїнебудь країни, куди найлегше дістатися, і звідти зложити заяву до суду, відтяжити Бігуна і признатися до вчинку. Найлегше було еміґрувати до Бразилії і я виїхав туди дня 9 листопада 1926 року. Перед виїздом вступив я до оборонця Бігуна, д-ра Лева Ганкевича у Львові, порадитися, що зробити, щоб вирвати Бігуна з тюрми. Д-р Ганкевич був тої думки, що тут я мало що можу помогти. По хвилині спитався, чи я віруюча людина. Коли я потвердив, казав мені піти до одного старенького священика висповідатися і признатися до справи, що за неї засуджено Бігуна. Дуже радо я це зробив і старенький отець висповідав мене в бібліотеці Наукового Товариства ім. Шевченка. Як я потім довідався, називався він о. Біленький. Під час сповіді признався я до всього і просив священика, щоб він, як тільки перечитає в пресі мою заяву, виявив у суді те, до чого я тут признався. Не хотів він того зробити, це тайна сповіди, від якої можуть його звільнити тільки в Римі. Конче я хотів його переконати і розказав йому такий випадок, що про нього чув у Станиславові з оповідання покійної вже українки Вовчукової, вдови по ключнику в станиславівській тюрмі «Діброва», де сидів колись Мирослав Січинський після атентату на намісника Галичини, графа Потоцького, і звідки Вовчук помагав йому втікати.

Недалеко Станиславова, перед майже сорок роками, хтось замордував коршмаря, його жінку й служницю. Один дядько, вертаючись з ярмарку, де забарився до пізна, стрінув жандарма, що якраз зайшов за чимсь до коршми і знайшов там три трупи. Дядька замкнули і засудили на досмертну тюрму. Коли він уже відсидів двадцять літ, помер знаний на цілу околицю злодій з його села. Перед смертю признався священикові на сповіді, що це він убивник коршмаря, і просив, якщо ще це можливе, рятувати невинного, який уже двадцять літ карається

в тюрмі. На підставі свідчення священика дядька приспішеним порядком звільнили.

Священик терпеливо мене слухав, вияснював мені, що інакше трактується свідчення перед смертю, а інакше звичайну сповідь, і нарешті, правдоподібно, щоб позбутися мене, обіцяв те зробити.

Розказав я про те д-рові Ганкевичеві, він списав мої свідчення, казав собі дати мою знимку і заспокоїв мене, що буде робити всі можливі старання в справі ревізії процесу Бігуна, засудженого вже на шість років тюрми, і з тим виїхав я з Польщі.

В пляні укладав я собі піти скласти свідчення перед поліційною владою в Берліні, ще по дорозі до порту. Мої транспортні документи з корабельного бюра виготовлені були так, що ніде по дорозі не міг я спинятися, до того не міг я в нікого у Львові дістати якоїсь адреси до Берліна, та й з «Юльком» не бачився, тоді якраз ішла величезна хвиля арештів по цілому краю в зв'язку з убивством польського шкільного куратора Собінського і все пірнуло під землю, що допитатися до нікого. І так я заїхав аж до Сан Павльо в Бразилії. Пощастило мені знайти працю в англійській залізничій компанії і я зараз узявся за справу Бігуна. Написав я листа до польського Міністерства Справедливости в Варшаві і теж до польського посольства в Ріо де Жанейро. Писав я до різних осіб за порадою і пильно слідкував за нашою і польською пресою, чи не знайду якогось відгуку своєї заяви. Все надаремно. Думав я, чи не вдалося б перевести процесу перед якимсь з заграничних судів? Мусіло б це коштувати колосальні гроші. Потім мусів я погодитися з думкою, що поляки в ніякому разі не випустять Бігуна, вони ж мусіли б йому платити відшкодування за невинний засуд і пересиджений у тюрмі час.

В Бразилії тоді я міг незле влаштуватися. Але так далеко від України? Посидів я два роки і конче запрагнув дістатися на европейський континент — все ж звідти ближче до рідного краю. І хоч дорога туди тепер для мене, після моїх листовних признань до участи в УВО, закрита, проте краще поселитися в якійсь країні, звідки в разі потреби скоро можна майнути додому.

Не мавши грошей, щоб заплатити за корабельну карту, я вештався по пристані в Ріо де Жанейро й підглядав кораблі, якби то дістатися туди незавваженим. Мені коби на море, хіба ж не будуть вертатися, щоб мене одного назад висадити на суходіл. Нагода трапилася скоро і 13 травня всів я на французький пароплав без карти, сховавшися між якимись бочками. Щойно коли корабель виплив на широкі води, виліз я зо своєї криївки й пішов прогулятися по покладі. Склалося щасливо, що тим самим кораблем їхали українці з Холмщини, верталися з Аргентіни додому, я хутко з ними познайомився і признався, що їду «зайцем». Добрячі люди зараз мене нагодували й обіцяли мовчати. Якось довідався про те на другий день рано корабельний перекладчик, шлеський поляк, і прийшов до мене ближче розпитатися. Я подався за поляка, що вертається до краю з туги за рідними сторонами, а що грошей у мене чортма — треба їхати «зайцем». Заспокоїв він мене, що нічого мені не станеться, хоч до корабельної влади донести про те він мусить, це його обов'язок корабельного службовика. По сніданні зайшов до нас шеф відділу пасажирів третьої кляси, кинув оком по людях, бачу, зір його спинився на мені, на хвилину завагався, пустився йти до мене і чомусь затримався. Коли вже всі поснідали й виходили з їдальні, шеф, що йому я чомусь видався підозрілий, підступає до мене й питається, звідки я їду. Звідки ж, як не з Ріо де Жанейро? А як це сталося, що не завважив він мене при вході на корабель? Кому віддав я свою корабельну карту? Це ж він стояв на містку й переглядав документи в усіх. Не було як закручувати, признаюся, що карти в мене нема. Був це француз і говорили ми ломаною португальською мовою — удає він, що не добре розуміє, робить дивну міну, питається, якої я національности. Кажу, що поляк, і тоді він кличе перекладчика, який, як показалося, досі нікому нічого про мене не говорив. Мусів я до всього признатися — не легко було мені заробити на дорогу, а вертатися конче хочу, що ж мені було робити?

Шеф слухає з симпатією, похитує головою, удається, ніби й вірить. Заповідає, що ждатимуть мене неприємності.

— Та хіба не завернете мене до Бразилії?

— Ні, не завернемо. Кому б хотілося платити за вас ще раз туди дорогу? Ані французька держава не буде вас туди депортувати, ані корабельна компанія не дасть на те грошей.

— Ну, то слава Богу, коби до Европи, там собі дам раду.

— Чому ж ви так лякаєтеся Бразилії? Сумління в вас може нечисте?

— Крий Боже, нічого не маю до Бразилії і нікого там не скривдив. Тільки остогид мені її гарячий клімат і на саму думку повороту обливає мене гарячий піт.

Обіцює шеф якось мені помогти, дарма що мусить він донести про те комісареві. Бо як же висадити мене з корабля, коли нема в мене французької візи? Тимчасом мушу відробити свою подорож, працювати буду в кухні поміпником.

Радо я на те погодився, це відразу давало мені статус такого самого пасажира чи корабельного працівника, як усі інші, не мусів я вже ховатися між бочками і продумувати над тим, де б чим поживитися до приїзду в Европу.

Покликали головного кухаря — це швайцарський німець, грубенький дядько, виглядає незлий по натурі. Розказав я йому свою історію, не його [illegible]

хильно до мене настроїло. До роботи дав мені свій комбінезон, в який могло зміститися три таких, як я. Кухарі, самі німці, хлопці добрі, найперше питаються, чи їв я що й пив. Щодо цього останнього — не міг я заперечити, бо завдяки нашим людям встиг уже хильнути вина. Дали мені знову відерце з вином на охоту й показали мою роботу — мити начиння. Взявся я за одне й друге і самому чудно, як це начиння ціле виходило з-під моїх рук.

За хвилину кличуть мене до комісаря. Це англієць, португальської мови не знає, тільки французьку, якої я знову не розумію. Оказується, що дуже добре говорить він по-німецьки і так ми з ним порозумілися. Обіцяє звільнити мене від усяких неприємностей, щоб тільки я признався, якими хитрощами дістався я на корабель — сказати йому щиру правду. Та які тут хитрощі? Ніяких спільників у мене не було, ніхто мені при тому не помагав, замішався я між робітників, що входили на корабель вивантажувати якісь речі, вони зійшли з тягарем, а я всунувся між бочки — от і все. Не хоче вірити, бісова личина, та вже якось удалося мені його переконати. Стануло між нами на тому, що нічого він мені не зробить, тільки щоб зліз я з корабля в першому европейському порті.

Життя на кораблі почало мені подобатися. Та й чому ж би ні? Ходжу собі на снідання, обіди й вечері, запиваю добрим вином, якого тут не бракувало. Можна б і навкола землі їхати. Завів я знайомства на пароплаві, з арґентінськими поворотцями склали ми добрячий хор, виспівували всяких пісень, як на концерті, чужинці прислухувалися й не могли налюбуватися нашою піснею.

Так доплили ми до першого порту в Европі — Лісбони в Португалії. Було це в неділю ранком, десь коло десятої години.

Пароплав затримався там на кілька годин, подорожним дозволено висісти і ми пішли оглядати місто. Щоправда воно гарне, мальовничо положене, та чомусь видалося мені бідне. Хотів я тут залишитися, щоб не мати вже клопотів на кораблі, шукав земляків, чи не знайдеться якийсь, може порадить, як улаштуватися. Земляків стрінув я тільки пейсатих — де ж їх нема? — знову помогла моя зовнішня подібність до племени Ізраїлевих синів, і вони мені відрадили залишатися, країна тут не багата, роботи нема, і т. д. Нема ради, треба вертатися на корабель. Та чи впустять? На щастя не чинили ніякої перешкоди.

Після обіду відчалили ми від берега, я преспокійно проходжувався по покладі, а ввечорі пішов дивитися в кіно, що в першій клясі. Побачив мене комісар і тільки засміявся. Кличе мене до себе на другий день, чому не лишився я в Лісбоні.

— Всюди інде міг я лишитися, тільки не в Лісбоні.

— А то чому?

— Лісбона — в Португалії, португальської візи в мене нема, отже мусіли б мене кудись відставити, а куди ж, як не до Бразилії, звідки я приїхав, з якою в них одна мова і якесь національне спорід- нення? А раз я вибрався з Бразилії — скоріше до чорта піду, аніж назад туди вернуся.

Бачить комісар, що нічого зо мною не вдіє.

— Дайте мені слово, що не скажете на французькій землі, яким кораблем ви приїхали, то я накажу моїм морякам так вас висадити на беріг, щоб обминути всяку контролю.

Урочисто запевнив я його, що нізащо в світі не скажу того, навіть, якби спіймала мене французька поліція. Та й чому ж мав би я те говорити, чи ж воно мені що поможе? Не хочу так віддячуватися за його прихильність і добродійство для мене.

Комісар геть подобрішав, попращався зо мною і навіть побажав мені щастя по приїзді до Франції. І може б усе скінчилося гаразд, якби не проклятуща моя цікавість до жінок.

Серед українців-холмщаків була молоденька дівчина Маруся. Їхала вона під опікою далекого свого родича, до речі, старшого вже парубка, якого опікунство перейшло в залицяння і невідомо стало, чи він уважає себе її родичем, чи женихом. А до того ще поляк-перекладчик нагострив собі зуби на дівчину і добре то кажуть, що де два б'ються, туди третій не сунься. Та ні, закортіло мені спробувати щастя в гарненької Марусі і це відразу придбало мені ворогів і в її родича і в перекладчика. Завдяки тому останньому змінилося і в комісаря відношення до мене. Коли ми наближалися до французького порту Ле Гавр, прийшли до мене ввечері шеф 3 кляси з перекладчиком і заявили мені, що я під арештом, що тільки приїдемо вранці до порту — передадуть мене французькій поліції. Що ж було робити? Мовчки прийняв я це до відома і погодився зо своєю долею. Завели мене до порожньої кабіни першої кляси й замкнули там на ключ.

Коли вже всі подорожні вийшли на сушу, покликано двох французьких жандармів, що завели мене до портової поліційної станиці. Допитував мене поліційний комісар і зацікавився, чи хотів би я, щоб відправлено мене до Польщі. О, що це, то вже ні! Перший раз тоді признався я, що я не поляк, тільки українець, і що не на те їхав я з Польщі аж до Бразилії, щоб тепер назад туди вертатися.

Встромили мене до «каритки» й відвезли до судової тюрми, зараз того самого дня поставили перед суддю. Якби я мав з чого заплатити 150 долярів за перевіз, все на тому скінчилося б і може доля моя куди інакше склалася б у пізніших роках. А так через дві неділі відбувся мій процес і мене засудили на місяць арешту за те, що вчинив шкоду корабельній компанії.

По виході з тюрми знайшов я приміщення в земляків з Кам'янця Подільського, жив разом з ними і хотів зачепитися за якусь працю. Не вдалося. За кілька днів поліція доручила мені наказ Міністер-

ства Внутрішніх Справ, щоб до 24 годин опустити територію Франції. Тому, що я був караний за нелегальний переїзд кораблем, уважався я небажаним чужинцем і відмовлено мені права на перебування в Франції.

Куди ж подітися? Спочатку думав я, чи не до Німеччини. Принагідні мої друзі відрадили мені, казали, там біда, безробіття, хто тільки може, тікає звідти. Краще вже в Бельгію. Послухав я їхньої ради і того самого дня всів до поїзду, що їшов на Ліль. На двірці в Ліль довідався я від поляків, що швендялися по місті, що є тут у місті польський «готель» для тих, які вертаються додому. Пішов я до того готелю і стрінув там багато українських заробітчан. Довідався від них, що в Ліль є бельгійський консулят і того самого дня пішов туди взяти транситну візу ніби на дорогу до Польщі, і ще того самого дня приїхав до Бельгії.

Ще бувши в Станиславові знав я, що один з моїх друзів з УВО, Слюсарчук, живе в Бельгії. Тепер думав я відшукати його в Брюсселі, де він мав студіювати в університеті, та показалося, що ми розминулися на океані — поїхав він до Південної Америки таким самим способом, як я звідти до Европи. Ото мандрівники наші українці! Доки сиднули вдома, то й носа нікуди не показали, а тепер доля розкидає ними по всьому світі, як мореплавцями. А щоб тобі заціпило, яке собаче щастя!

Довелося самому лаштуватися в Бельгії, шукати земляків і через них в'язатися з націоналістичною організацією — та тут уже зачинається інший розділ в історії мого життя.

ЗВІТ З ДІЯЛЬНОСТИ „РІДНОЇ ШКОЛИ" В АВГСБУРЗІ

Дуже багато документів з життя української еміграції затратилося й тому часто спогади учасників не все відзеркалюють справжню дійсність в якій відбувалися події.

Ми маємо в руках Звіт Секретаря Товариства «Рідна Школа» в Авгсбурзі в Німеччині на Загальних Зборах того Т-ва дня 14 травня 1949 р. Подаємо його тут, в надії що поява його побудить творців цього Товариства доповнити його якись своїми спогадами. Бо хоч це й коротенький відтинок нашої культурно-освітньої праці в повоєннім часі у Німеччині, але кидає певне світло на наше життя в чужині.

з діяльности Управи Т-ва «Рідна Школа» в Авгсбурзі-Ляйпгаймі за час від 12 вересня 1948 року до 14 травня 1949 року.

На останнім засіданні Управи Т-ва «Рідна Школа» з 27. II. 1949 р. була на денному порядку в т. 2-ій справа дальшого існування Т-ва. Протокол ч. 10 у цій справі говорить: «З обміну думок виплибало, що серед членів Управи є два відмінні погляди — один з них заступлений значною меншістю, схилявся до того, щоб з переїздом зліквідувати Т-во «Рідна Школа», а то з тих причин, що практично майже ніхто з громадськости не цікавиться працею Т-ва, як теж нема зрозуміння і в самому ЦПУЕ, а поруч того, є думка, що на терені таборів не може існувати в тій формі, яку передбачає статут — дві установи — Т-во «Рідна Школа» та «Фонд Рідної Школи» — з тими ж самими функціями. Резолюція внесена інж. Качором, в якій заступлений був вище згаданий погляд, не перейшла.

Другий погляд схилявся до того, що Т-во «Рідна Школа» треба затримати при житті, а то з тих причин, що Т-во помимо всіх своїх недомагань, вже до 1-го березня (за п'ять місяців) зібрало 1438.45 н.м. та передало їх на українське шкільництво й цим уможливило нормальному навчанню в школах, що власне й оправдує дальше існування Т-ва «Рідна Школа». При чім ідея Т-ва «Рідна Школа» якраз є на часі, її треба прищепити й перенести через тих, що роз'їждьаються по світі по інших теренах замешкання українців, а тут на місці, треба рідношкільну роботу посилити й зревідувати методи самої діяльности Управи, при чому поруч збірки грошей поставити належно й ідейно-виховну ділянку, в якій найкращим матеріялом є батьки шкільної дітвори...» А дальше в точці 4-ій цього протоколу говориться: «По переїзді до Ляйпгайму та по унормованні відносин на новім місці скликати Загальні Збори Т-ва «Рідна Школа», — за цим протоколом, який поданий в оголошенні про Збори».

Як відомо з протоколу Установчих Зборів Т-ва «Рідна Школа», Т-во засноване 12 вересня 1948 року, того ж дня відбулося й перше засідання Управи Т-ва на якому функції поміж членами Управи були розділені так: Голова — інж. Карташевський А., Заступник — д-р Біланюк Петро, Секретар — інж. Артюшенко Юрій, Скарбник — дир. Павловський М., Культурно-Освітній Референт — інж. Качор Андрій і членами без функцій — д-р Ісаїв Петро та мгр. Гриневич М., а заступниками до Управи обрані д-р Гура Р., і пп. Качунь М. і Шпачинський О. Крім того, згідно зо статутом, до Управи Т-ва входили з титулу свого уряду директори шкіл, а то сам.: дир. Штефан А., дир. Чапленко, дир. інж. Меденко О. і дир. Чередарчук.

З бігом часу в Управі Т-ва відбулися такі зміни, (подано за протоколом ч. 3 з 2. 10. 1948 р., в якім у точці 4-ій пункту 1-го написано: «Приймається до відома заяви п. Пачовського й п. Костенька про те, що вони, як вибрані Загальними Зборами членами Керуючих Органів Т-ва, міняються своїми становищами, а саме: п. Пачовський переходить на місце п. Костенка до Суду Т-ва, як член Суду, а п. Костенко до Управи, як член Управи Т-ва «Рідна Ш...

ла», а дальше пункт 2-гий доповнює: «Передати проф. Костенкові функції Скарбника Управи Т-ва «Рідна Школа». Про дальші зміни в Управі Т-ва говорить і протокол ч. 5 з 27. 10. 1948 року, а то саме так: «Заслухавши мотиви інж. Карташевського в справі резигнації його з Головства Управи, рішили дати йому відпустку до 1 січня 1949 року, з тим, що його буде заступати Заступник Голови, а в випадку перешкод останнього — Секретар». І нарешті, про зміни в Управі згадує й протокол ч. 10, а то в точці 3-й: «У зв'язку з переїздом до Ляйпгайму та з вибуттям зо складу Управи інж. Карташевського, д-ра Біланюка й д-ра Ісаїва, входять у склад Управи заступники — д-р Гура й п. Шпачинський, з тим, що д-р Гура перебирає Головство Управи».

До того всього слід додати, що Управа Т-ва платного службовика не мала, якщо не рахувати того, що інкасент дир. Тильчак побирав з інкасованих ним грошей 10 відсотків, тому можна сказати, що саме Т-во майже не мало витрат, а всі гроші передавало до фінансової таборової Комісії на шкільництво, та короткий звіт подасть ще окремо проф. Костенко.

Та ще перед тим як подавати взагалі цифрові дані, треба згадати про деякі з тих найважніших справ, що нуртували серед членів Управи й не все сприймалися ними однаково, а часом навіть хвилювали й деяку частину нашого членства. До тих справ зокрема належить справа прийняття й розподілу статових учительських платень. В цій власне справі, як певно вже більшість з членства знає, в Управі перейшла постанова в дусі якої, згідно зо статутом, всі етатові вчительські платні, це є так би мовити якби субвенції, що їх приділює ІРО для цілої української суспільности, а не для окремих її членів, як фізичних осіб, і тому розподіл їх повинен бути вповні залежним від української зорганізованої суспільности, в руки якої то й є моральним обов'язком заінтересованих осіб складати свою згоду на приймання нею й розподіл їх платень. Що ж до відповідальности в тім Культурно-освітнього Референта, то він з титулу свого уряду входить до Контрольної Комісії, яка має право зажадати бюджет Управи до затвердження ще перед його переведенням у життя. Власне в висліді цього внесення учителі зложили свої заяви згоди на те, щоб Т-во «Рідна Школа» приймало їх етатові платні для розподілу. Другою не менше важною справою була справа статуту, про яку згаданий вже протокол ч. 10. в точці 5-ій, між іншим говорить: «Тому, що є розходження в поглядах на статут і то не тільки між самими членами Управи Т-ва, але й між Управою Т-ва «Рідна Школа» та ЦПУЕ, уповажнюється інж. Качора вияснити в ЦПУЕ становище Управи до окремих параграфів статуту, а по з'ясуванні позицій ЦПУЕ в цій справі, виготовити доповідь — що до завдань Т-ва «Рідна Школа» —, як теж і зреферувати статут Т-ва на найближчих Загальних Зборах. Рівнож проситься інж. Качора порушити справу Т-ва «Рідна Школа» на З'їзді ЦПУЕ, що має відбутися в березні місяці».

Свою діяльність Управа почала тим, що звернулася до українських інституцій, підприємств і поодиноких осіб з закликом, у якім, між іншим, писала про те, що головним завданням Т-ва «Рідна Школа» є забезпечити нашому життю на чужині повний український зміст і охоронити наше молоде покоління від національної загибелі. На цей заклик відгукнулися як установи так і поодинокі особи і почали, як не безпосередньо то через інкасента Т-ва — дир. Тильчака, — вписуватися в члени Т-ва, так що число членів досягло 398 осіб і вісім організацій. Для скорочення звіту дальші дані заподані тільки в числах, а то:

1. Управа відбула 10 засідань.
2. Зібрано грошей і передано до таборової фінансової Комісії — 1438.45, а готівкою в касі Т-ва є 36 н.м.
3. Виходячих листів, не враховуючи листів того ж самого змісту та обіжників, було 9.
4. Входячих 13.
5. Виготовлено й відчитано п'ять рефератів:

а) Д-р Ісаїв — «Вина й кара в вихованні».
б) Проф. Одарченко — «150-ліття української літератури».
в) Інж. Артюшенко — «Україна в національно-духовій та державно-визвольній боротьбі з большевизмом».
г) Проф. Завадович — «Просвіта», — для дітей.
ґ) Пос. Мудрий - «Просвіта», - для дорослих.

За Управу Т-ва «Рідна Школа»

Інж. Юрій Артюшенко
Секретар

Ляйпгайм, дня 14. травня 1949 року.

Святослав Завойовник.

Святослав — це незрівноважена кров. Раз хоче осісти в Переяславці над Дунаєм (економічні рації), то валить хозарську державу (добичницький мотив), та не думає над укріпленням і захистом Києва.

**
*

Українська місія.

Покищо ми, українці, маємо тільки одну місію: стати сильнішими і кращими, як ми є.

Юліян Вассиян.

З життя в ОДВУ

ВИКАЗ

жертводавців цьогорічної коляди, переведеної поодинокими Відділами ОДВУ на підставі збіркових лист, повернених до дня 1-го квітня ц. р.

1-ший Відділ ОДВУ. Асторія, Л. Й.

Збіркова листа ч. 59. Зложили по 10 дол.: В. Різник, Б. Войтанівський, по 5 дол. д-р В. Михайлів, К. Мигаль, В. Клюба, М. Скоробогач, Д. Франка, В. Череватюк.

2-ий Відділ ОДВУ в Чікаго, Ілл.

Збіркові листи від ч. 1 — 8. Зложили по 10 дол.: інж. С. Куропась, Т. Носієвич, інж. В. Попадюк, по 5 дол.: Юрій Артюшенко, Я. Войнаровський, М. Зайчук, І. Павліш, М. Панасюк, М. Яшко, О. Плешкевич, О. Фіріщак, С. Шумський, по 4 дол.: Т. Форович, по 3 дол.: д-р А. Гасцький, інж. Ю. Дачишин, А. Іванів, Б. Івашків, по 2 дол.: П. Максимонько, В. Нагірняк, М. Ткачук, В. Тимцюрак, П. Фурчак.

7-ий Відділ ОДВУ в Нью-Броншвіку, Н. Дж.

Збіркові листи ч. 15, 16. Зложили по 5-ть дол.: І. Попіль, Б. Котис, С. Богда, Е. Ярмолюк, В. Серна, по 3 дол.: М. Попіль, І. Гаврилюк, А. Гаврилюк, К. Наконечний, по 2 дол.: І. Сидук, Данилюк, Мельник, М. Головацький, по 1 дол.: Тарнавський, Косаренко-Косаревич, І. Гниць, М. Гатала, В. Білинський, І. Микитка.

9-ий Відділ ОДВУ в Сиракузах - Н. Й.

Збіркові листи ч. 23, 24, 25, 26. Зложили по 10 дол.: В. Прохна, по 6 дол.: Б. Комарницький, по 5 дол.: Д. Орнич, М. Ковбаснюк, М. Граб, С. Пилипишин, Я. Велечко, М. Середович, В. Ревюк, о. В. Середович, Укр. Народний Дім, І. Пігуляк, д-р І. Шодюк, інж. Т. Фраціян, Д. Круль, І. Рись, Л. Чумка, І. Зельський, В. Смага, І. Каменюк, П. Мацко, по 3 дол.: І. Січак, М. Децюх, І. Горбатий, Г. Яловий, П. Гриник, Й. Гапій, І. Слонський, Г. Тир, А. Вавелко, П. Кіт, Г. Туркевич, З. Євчук, О. Коваль, по 2 дол.: І. Шушняк, Д. Опар, В. Фелісак, М. Децюх, А. Костів, М. Зарічний, М. Підгородецький, М. Прибида, Д. Лозинський, Д. Ткач, Б. Кізин, М. Годжак, М. Петришин, О. Грипа, М. Проскуренко, Н. Александрович, М. Машталір, О. Бриндзя, В. Петрів, М. Тимків, І. Миколаєвич, С. Грицик, О. Граб, М. Кузьма, Л. Зелеський, А. Ірняк, В. Осухівський, М. Фанок, І. Луцак, І. Посипайло, по 1 дол.: З. Фрайзенгер, М. Павлів, В. Лебіть, І. Болзовська, Е. Бішко, І. Лущак, А. Яворський, М. Рубич, П. Ткач, Р. Склонний, О. Шмокалюк, С. Кравс,

10-тий Відділ ОДВУ в Нью-Йорку, Н. Й.

Збіркові листи від ч. 27 — 33. Зложили по 5 дол.: інж. Є. Новицький, Ф. Майер, проф. С. Стецик, І. Яремчук, С. Селешко, І. Колосій, І. Вуйків, М. Тарасюк, П. Ярема, д-р Макарушка, В. Берізка, В. Роговський, С. Григорович, Р. Сачко, Т. Гаврилюк, П. Кіра, по 3 дол.: д-р О. Баран, Р. Фенчинський, д-р Уруський, д-р Крижанівський, д-р Макаревич, Карпати-Лозинський, по 2 дол.: інж. Я. Бондуник, Осип Серпа, О. Дерлях, Б. Комарницький, М. Дністрян, д-р С. Стек, Ю. Бендзар, д-р Р. Осінчук, В. Цісик, С. Кіра, Л. Куделя, по 1 дол.: В. Полішук, В. Савчук, В. Кіра, Т. Лехон, І. Ромашко, П. Задорецький, І. Драбик, А. Шумейко, М. Васичук, Н. Гарфінкель.

20-тий Відділ ОДВУ в Рочестер, Н. Й.

Збіркові листи від ч. 44 — 53. Зложили по 25 дол.: Роберт Шереліс, д-р Теофіль Артимович, по 10 дол.: М. Гриців, П. Плюта, С. Лотоцький, С. Прузьняк, Д. Кіцнак, по 6 дол.: В. Баран, П. Гетьман, по 5 дол.: С. Кричук, М. Білик, Д. Сіреджук, П. Шимін, О. Гошовський, В. Черневич, В. Зелез, А. Повх, І. Кіричей, Д. Кубарич, І. Куціль, П. Андрушко, А. Хмеляк, П. Гарріс, М. Луцишин, Укр. Амер. Клюб, М. Зарецький, В. Андрушин, Г. Севаге, Г. Іваноньків, Кахнекевич (Кути), М. Дворський, Кривоніс, д-р С. Суковаченко, А. Іванів, Т-во Запорожська Січ, К. Руди, А. Сенів, А. Крам, Й. Гадабуда, П. Дзюба, по 4 дол.: А. Береза, по 3 дол.: М. Лялька, І. Касіянчук, С. Павлишин, А. Стецьків, О. Захарків, І. Федунишин, В. Цюга, В. Микитюк, А. Сорохтей, К. Шевчук, Ю. Турянський, С. Андревс, І. Сверида, О. Куціль, Т. Песко, С. Пригода, Д. Вирста, І. Сорохтей, А. Самсон, Кат. Федоришин, А. Цицик, Р. Білик, Т. Ерстенюк, В. Пакош, по 2.50 дол.: М. Бараняк, К. Кисіль, по 2 дол.: В. Колданський, Г. Дилак, В. Попович, І. Олексин, М. Лучанко, П. Гринів, П. Семків, І. Заболоцький, М. Перчик, В. Гречух, О. Баран, Ю. Веселий, Р. Вергун, І. Деркач, В. Козловський, І. Лехновський, І. Павлик, Коломиєць, Ю. Замбровський, М. Микитинський, М. Колдан, В. Гусар, М. Гусар, В. Кучмій, Чалі Войтович, В. Турянський, М. Парута, І. Мельник, А. Мельник, Я. Подивка, В. Пристайко, М. Андрусів, О. Нарівна, А. Довгалюк, М. Хомик, І. Гафткович, І. Жґута, М. Прузьняк, М. Сапаґурський, Бінашевська, Ягудкіна, І. Гринів, В. Гринів, Канапікас, д-р П. Онуфрик, Ковч, Н. Нестор, В. Приймак, І. Шеремета, М. Ликів, С. Грецеляк, М. Воляк, А. Просіні, Г. Фрулінґ, П. Сташків, С. Мончук, К. Манківський, І. Олексик, В. Матійчин, по 1 дол.: М. Попович, В. Гурянський, М. Родак, Д. Рибак, С. Кисіль, С. Панчишин, М. Малинівський, М. Юрків, П. Пасняк, Д. Муха, М. Самсон, М. Савчук, В. Тарнавський, А. Гринчишин, Ю. Шпак, С. Овад, С. Приймак, В. Мартинець, В. Галелюк, В. Дубовик, П. Гобар, М. Дутка, І. Теребушка, Аббе Вене і Даврізіо Сам Спіталі, Р. Бруно, М. Буркренік, Агафлі, Т. Олексин, С. Чолач, М. Плакош, В. Гранковський, І. Сніженко.

23-тий Відділ ОДВУ в Алентавн, Па.

Збіркові листи від ч. 54 — 57. Зложили по 10 дол.: Василь Гелетканич, Вас. Лукницький, д-р І. Мунчак, по 7 дол.: Єгіп-Стар Бакери, по 5 дол.: сотник А. Маруненко, д-р Андерко, В. Збавдень, І. Козак, А. Гелетканич, П. Зидик, Ф. Світило,Г. і М. Голиць, Л. Кравчишин, М. Яросевич, Вебер, Остах, П. Кметь, Н. Лось, Р. Вітровий, по 4 дол.: П. Кметь, по 3 дол.: С. Когут, Ф. Сулима, І. Гузар, Анд. Бланко, Ф. Крупер, М. Бойла, М. Турко, по 2 дол.: о. радн. Т. Бариляк, о. мітр. О. Іванюк, Т. Пашко, В. Чернявський, В. Фартух, Я. Зінченко, Н. Соркніс, І. Павлюк, І. Вагнер, А. Конь, Гр. Богуль, М. Юрченко, М. Хомик, Вол. Пипюк, М. Мельничук, С. Петрицький, Т. Лось, І. Чубенко, М. Керкуш, С. Онищенко, І. Зазворський, О. Маланчук, І. Пращак, З. Гуцалюк, Анд. Проць, В. Базиляк, П. Задирака, І. Снопек, Скочиляс М. Филига, Н. Ярі, Марущак, по 1.50 дол.: І. Корімець, по 1 дол.: Солян, Н. Дорош, Н. Ядловський, П. Горбовий, Король, М. Гембарський, Мари Кортер Поінт, В. Огородник, М. Крабуляк, С. Канюшак, Гр. Терефенко, В. Безецький, О. Лепета, Бойко, Ст. Сідловський, І. Жеребецький, Б. Бохняк, П. Безецький, Н. Кулик, В. Соболевий, О. Проць, Ст. Муха, Анд. Войцікевич, Н. Ворвін, Тишенко, М. Гук, І. Вус, П. Кривоніс, Б. Дупченко, А. Алінов, С. Худолій, Робін Вайнер, П. Алінов, Н. Швець, Ст. Петровський, М. Мотрук, Кат. Кочегаш, М. Дубенко, В. Каралуп, В. Ізмюченський, М. Рудакевич, М. Халупа, Ст. Голод, М. Світила, Н. Фартух, О. Колодій, М. Качмар, Ст. Маркович, Н. Коршна, В. Кінюк, Б. Глязич.

24-тий Відділ ОДВУ в Дітройті, Мішіґен.

Збіркові листи від ч. 58 — 63. Зложили по 10 д.:

Володимир Сковрон, по 5 дол.: Калніченко, В. Семеґен, М. Дякун, Амброзяк, Іл. Семеґен, Ем. Крушельницький, Мар. Чоботар, Л. Коваль, С. Стружовський, Ан. Декан, Ник. Семеґен, С. Левкут, В. Гевко, В. Яворський, Грицай, М. Гльомб, проф. В. Білинський, дир. І. Білоус, Тимчак, В. Волканич, А. Ониськів, О. Червак, Мальчевський, П. Семеґен, П. Залуга, А. Дутка, П. Грицик, П. Ващук, по 4 дол.: Н. Янко, Р. Юшкевич, Гр. Смолій, по 3 дол.: І. Качмар, Григорко, А. Колодько, Д. Дубрівний, С. Зальопаний, Грамяк, М. Садюк, Л. Чучман, К. Михальчук, по 2 дол.: М. Швед, Казієвич, Е. Федак, А. Маланчин, д-р Малиновський, по 1 дол.: С. Сьомка, О. Білішенко, Арос, Т. Олійник, Н. Стефаняк, С. Тропчук.

25-тий Відділ ОДВУ в Трептоні, Н. Дж.

Збіркові листи ч. 64, 65. Зложили по 2 дол.: д-р З. Городиський, Д. Січ, І. Тащук, М. Чаповський, по 1 дол.: Т. Сущик, В. Білак, М. Скорупський, М. Ткач, І. Микитин.

26-тий Відділ ОДВУ в Ютіці, Н. Й.

Збіркові листи 66, 67, 68. Зложили по 5 дол.: В. Величко, П. Гронів, по 3 дол.: З. Боднарчук, Ю. Кушнір, Й. Лукашевич, по 2 дол.: В. Бігун, І. Василик, О. Герець, В. Гнатів, М. Драґан, В. Запаринюк, Е. Кахнікевич, Б. Кізик, В. Куртяиик, П. Микитей, В. Літинський, Я. Лужний, М. Луцень, С. Мельник, П. Ралько, Б. Сияк, О. Томич, Топольницький, о. В. Чекалюк, Р. Яцків, по 1 дол.: Гр. Гиап, М. Кіндюк, І. Сенько, С. Цибрух, Я. Яцковський, по 2 дол.: Іван Радванюк.

32-гий Відділ ОДВУ в Ст. Пол, Мін.

Збіркові листи від ч. 73 — 77. Зложили по 10 дол.: проф. д-р А. Грановський, С. Коцюба, д-р П. Остапчук, д-р Е. Міцевич, по 5 дол.: Б. Неприцький, інж. І. Янович, В. Вовк, М. Остапчук, М. Анастазієвський, М. Михалевич, П. Шайда, М. Крищишин, по 4 дол: Ю. Пундик, по 3 дол.: М. Каркоць, І. Бульчак, С. Касіян, П. Каркоць, О. Яцьків, О. Сеник, Ю. Білецький, В. Серафимович, Е. Нольден, Х. Рябокінь, по 2 дол.: Д. Радиєвський, Т. Теліга, І. Шайда, В. Сітка, В. Петрина, М. Денисюк, по 1 дол.: І. Завадка, М. Пацлавський, М. Хома, Д. Таращук, М. Гіпський, С. Колотій, д-р Турукало, А. Кусенко, І. Кубик.

34-тий Відділ ОДВУ в Пассейку, Н. Дж.

Збіркові листи від ч. 78 — 81. Зложили по 5 дол.: В. Марущак, Р. Шраменко, В. Юрків, І. Блиха, по 3 дол.: Т. Попик, по 2 дол.: П. Приймак, С. Коваль, Т. Гелемей, С. Лехновський, Б. Гірняк, проф. І. Рудакевич, по 1 дол.: Г. Романів, Н. Михайлишин, М. Тижбір, І. Добко, В. Оліярник, В. Гавроняк, Т. Кулик, М. Мазник, З. Юрків, В. Мочула, А. Кос.

52-гий Відділ ОДВУ в Чікаго-полудне, Ілл.

Збіркові листи від ч. 83 — 87. Зложили по 10 дол.: М. Лоґай, В. Мельник, по 5 дол.: М. Запухляк, С. Сущик, Софія Сущик, М. Марків, О. Мамонтова, П. Патуляк, В. Мудрий, Т. Корнафель, М. Лаба, Й. Скоципець, о. О. Кулик, М. Пудик, В. Мосієнко, А. Бобак, К. Андрусечко, М. Грод, М. Гусейко, С. Зелінка, М. Капуста, Ю. Пудик, І. Добрянський, М. Подгурнік, М. Черияк, О. Деркач, О. Дяченко, В. Несевич, В. Лацик, М. Куриляк, С. Паньків, І. Кінтер, С. Слинко, І. Шкробач, по 4 дол.: С. Садовський, по 3 дол.: О. Кац, М. Щербак, К. Котів, М. Середа, М. Цьвяк, І. Деркач, І. Поліщук, С. Марченко, Г. Бобак, В. Науменко, А. Попіль, А. Макарій, М. Гбур, І. Броницький, І. Деркач, П. Крисюк, Гр. Дяченко, М. Сегерич по 2 дол.: А. Семанчик, В. Гусейко, Й. Бучинський, Й. Журко, Й. Хоровський, М. Гулик, Й. Ковальчик, Й. Угрин, Й. Гусейко, М. Гусейко, І. Жеребняк, І. Будяк, І. В. (назвисько не подане), Л. Іваненко, А. Бобак, І. Хероїм, А. Крайник (зложив 2.50), М. Подлецький, М. Демкович, Я. Мандрух, С. Чомко, В. Грод, С. Дзюдзевич, І. Баран, І. Мороз, М. Скоципець, Т. Шолдра, О. Флис, С. Цьвян, Ю. Настоящий, Г. Черинь, М. Овак, М. Бурдяк, С. Оріх, по 1 дол.: Г. Бучинська, Імол Дзюркевич, В. Хоровський, І. Співак, Ц. Мілер, Й. Мельник, Н. Табінський, М. Барабаш, Г. Касіня, А. Грод, В. Бабяк.

70-тий Відділ ОДВУ в Неварку, Н. Дж.

Збіркові листи від ч. 89 — 93. Зложили по 10 дол.: інж. О. Суховерський, по 5 дол.: Т. Бортник, д-р Р. Ричок, д-р Б. Олесницький, д-р В. Гук, Буряк, Ю. Шишак, М. Осадца, А. Гордон, В. Матіяш, В. Кузик, М. Стебельський, Р. Заліпська, М. Литвин, Д. Стахняк, по 4 дол.: д-р Рицар, по 3 дол.: С. Федів, підпис нечіткий, д-р Олесницький, д-р Станецький, І. Павленко, Д. Ліщинський, А. Палкевич, Ст. Манько, М. Юикевич, інм'я нечитке, о. Столярчук, Березяк, по 2 дол.: мґр. Б. Геврик, Д. Мащера, Ст. Манько, ім'я нечитке, д-р Я. Миндюк, ім'я нечитке, д-р І. Карапінка, д-р Андрушків, ім'я нечитке, Левицький, О. Микитюк, З. Терлецький, Задорецький, Козовський, Кузевич, ім'я нечитке, Д. Машера, проф. Д. Горняткевич, П. Стойко, З. Рубчак, В. Сигалів, П. Стецина, інж. І. Турянський, проф. І. Зелик, П. Заблоцький, І. Левкович, М. Стебельський, по 1.50 дол.: Кіндзерський, по 1 дол.: М. Гец, ім'я нечитке, д-р В. Крупа, Жирук, М. Дурбак, 2 імена нечиткі, Д. Бобеляк, Кордуба, ім'я нечитке, Змій, Чужак, Гнатишин, Негребецький, А. Скороход, Басараб, С. Гук, В. Сигалів, ім'я нечитке, Матушевський, Слоневський, ім'я нечитке, М. Гец, Пундус, Овад, В. Балевич, д-р В. Гординський, проф. С. Городинський, Чалес Е., Зелліх, Б. Василяк, д-р Я. Миндюк, Меленка, д-р О. Утриско, Д. Папенко, О. Сташкі.

Делеґатура в Лос Анджелес

Збіркові листи 95. 96. Зложили по 10 дол.: П. Форманюк, по 5 дол.: К. Дуда, по дол.: М. Войтович, О. Зозуля, по 1 дол.: М. Корінець, по 50 центів: П. Чернов.

Делеґатура в Савд Бенд, Індіяна.

Збіркова листа ч. 97. Зложили по 5 дол.: проф. Б. Гнатюк, по 2 дол.: Т. Томків, по 1 дол.: Е. Вербярська, П. Остапчук, М. Першин, М. Саколаш.

Делеґатура в Норд Дакоті.

Збіркова листа ч. 98. Зложили по 5 дол : д-р А. Жуковський, по 2 дол.: Василь Мельник.

Делеґатура в Сатлє, Вашінгтон.

Збіркова листа ч. сто. Зложили по 5 дол.: І. Шпак, по 2 дол.: М. Шпак.

Цею дорогою складаємо всім тим Відділам і тим членам, що причинилися до успішного переведення цьогорічної коляди, та всім тим, що зложили свої датки — щире українське СПАСИБІ!

Просимо нам дарувати, якщо в нинішньому заподанні жертводавців є помилки в переписуванні імен або опущено деякі, як нечиткі, бо ми не поносимо за те вини, лише Відділи, що не виготовили згідно з нашим проханням докладних виказів.

Центральна Управа ОДВУ

1. Смерть бл. п. Гр. Германа.

5 травня ц. р. помер у Нью-Йорку Гр. Герман, перший Голова нашої Організації. При домовині Покійного виставлений був прапор ОДВУ, а в похоронах узяли участь від нашої Організації Заступник Голови Володимир Різник і Секретар д-р Володимир Михайлів. Замість вінка на могилу Покійного Центральна Управа ОДВУ зложила дол. 50. на Визвольний Фонд. Було б небажане, щоб усі Відділи ОДВУ віддали пошану Покійному першому Голові нашої Організації в такий самий спосіб, складаючи пожертви на Визвольний Фонд замість

квітів на його могилу. Виказ пожертов буде проголошений у пресі.

2. Нові книжки націоналістичних видавництв.

Центральна Управа ОДВУ замовила для Відділів ОДВУ дві книжки, а саме:

а) «Невеличка драма» Валеріяна Підмогильного, з націоналістичного видавництва в Парижі,

б) «Одиниця й суспільність» д-ра Юліяна Вассияна, з передмовою Зиновія Книша, видання кооперативи «Золоті Ворота» в Торонто.

Перша книжка була заборонена на рідних землях і книжковою формою вийшла вперве аж на еміґрації.

В другій поміщені деякі матеріяли з недрукованої посмертної спадщини д-ра Юліяна Вассияна, Ідеологічного Референта ПУН, що по приїзді до ЗДА включився в працю нашої Організації і був членом 2 Відділу ОДВУ в Чікаґо.

Обидві книжечки замовлено покищо в невеликій кількості, одначе ЦУ ОДВУ сподівається, що кожен член захоче їх мати в своїй домашній бібліотеці і що через те Відділи свої замовлення на ті книжки в скорому часі збільшать.

Мандрівка по журналах

«КУЛЬТУРА» (Париж) ч. 1-2 (11-112), підсумовує висліди редакційної анкети в справі польського антисемітизму. Дуже мало осіб відгукнулося на анкету, хоч деякі голоси дуже цікаві. В редакційних підсумках порівнюється антисемітизм польський з совєтським і читаємо там дивні речі про Україну: наче б то в українських університетах обов'язував у відношенні до жидів фактичний «нумерус клявзус», а жидівська молодь з України, коли хоче вчитися, мусить виїхати до Алма-Мати. «Культура» не подає джерела своїх інформацій, але це журнал поважний і напевно не виловив цього з повітря. Якщо так справді в Україні, то хто це організує і в чийому інтересі це діється? Хіба не стоять за тим самі українці, що в своїй країні мають найменше голосу.

«РАДЯНСЬКА ЖІНКА» ч. 1, січень 1957. «З хвилюючих, зворушливих документів перед нами виникає благородна постать... Мудру, дорогоцінну книгу з глибоким інтересом перечитують мільйони людей. Вона стане мудрим порадником радянських педагогів і батьків».

Яка ж це та «мудра й дорогоцінна» книга, що її так гаряче рекомендує «Радянська Жінка» для виховних цілей, чия ж це «благородна постать» наводиться перед очі батькам і педагогам? Це — «Щоденник і листи» Фелікса Едмундовича Дзержинського, засновника і першого начальника ГПУ, ката мільйонів людей, на руках якого до самої смерти не обсохла ще кров тих українських матерів — а для них видається «Радянська Жінка» — і українських дітей, що їх мають ті матері на книзі Дзержинського виховувати.

До чого може докотитися суспільність в умовах большевицької дійсности, коли за ідеал дітям ставиться «благородну постать» чекіста! В далекому від ідеальних порядків світі всіх часів, культур і народів на жаль не можна було обійтися без катів. Але ганебне катівське ремесло, як необхідна й сумна конечність, ховалося десь у сутінках, оточене згірдливою мовчанкою. Єдині большевики в світі зо своїм культом нагана й стричка канонізують майстрів катівської професії і підносять їх до ранґи суспільних святих та виховників поколінь.

«ЛЄ ПАТРІОТ ІЛЛЮСТРЕ» (Брюссель) ч. 6. Скритий за ініціялами А. С. автор подає спогад з-перед 40 літ, коли то бельгійські добровольці з автопанцерного відділу брали участь у боях в Галичині по стороні царської російської армії. Розташовано їх у районі Тернополя під начальною командою ген. Брусілова і там спомагали вони відому «брусіловську» офенсиву в червні 1916 року. Читаємо назви галицьких українських місцевостей — Тернопіль, Збараж, Озірна, Зборів, Воробіївка, Свистільники, Конюхи... Прийшла революція, заломання східнього фронту і далекий відворот почерез Україну, Сибір, Японію і ЗДА. Бельгійці прийшли до Києва в розгарі боїв між большевиками, і — як каже автор — «українськими націоналістами гетьмана Петлюри». Квартирували в Михайлівському манастирі і були свідками двомісячних боїв. Ось його спостереження з того часу: «В готелі Континенталь, де забарикадувалися українські офіцери, розстріляно дві тисячі в одному тільки дні 10 лютого. На вкритому снігом Хрещатику купами валялися трупи. Большевики арештували всіх, чий одяг або руки вказували б на приналежність до зненавидженої кляси «буржуїв». Людей затягали з вулиць у брами кам'яниць ніби для провірки документів і там же з місця їх стріляли». На щастя для бельгійців Муравйов мав за командира київського відтинку Криленка, якого брат студіював у Лієжі в Бельгії і приятелював з перекладчиком бельгійського відділу, а до того в його старшинському складі був теж генерал Ґутор, знайомий бельгійцям з фронту в Галичині. При їхній помочі вдалося бельгійцям сформувати поїзд і пуститися в далеку свою одиссею, покинувши руїни української столиці.

Кривавий кошмар большевицького терору не сходить зо сторінок преси і після пів століття...

«ЛЄ ПАТРІОТ ІЛЛЮСТРЕ», ч. 7 подає ілюстрований репортаж про СССР під наголовком «Правдиве обличчя російського народу». Хоч здає він собі справу з різниці між Московщиною, яку називає «властива Росія, де живуть росіяни, колись імперія царів, а тепер Російська Совєтська Соціялістична Республіка» і СССР, зложеним з мозаїки республік і автономних областей, все ж таки покутує тут старе перемішання понять, що так довго буде існувати, доки Московщина не буде відсунена на мапі до етнографічних своїх границь. І так, наприклад, Донецький Басейн — у «Росії», там же само і Дніпрельстан і кавказька нафта. Кінчиться цей репортаж розділом «екстермінація національних меншостей (також невластиве поняття, бо національні меншості можуть бути в Московії, Україні чи деінде, але не в цілому Совєтському Союзі) і так сказано м. і., що «в чотирьох роках, від 1928 до 1932, населення подивугідної і героїчної України змаліло на два мільйони. Недавно Хрущов розкрив, що Сталін мав намір депортувати всю українську людність і тільки труднощі матеріяльної натури станули тому на перешкоді». Варто б нарешті авторитетно і раз на завжди ствердити втрати української людности в часи розкулачення і штучного голоду і того постійно нам самим триматися й других спростовувати. А то в нас одні говорять про вісім мільйонів, другі про сім, ще інші про п'ять, а в чужих газетах пишуть — два мільйони.

«Юнайтед Стейтс Ньюз енд Ворлд Ріпорт», 15 березня 1957. Сенатська підкомісія для справ внутрішньої безпеки оголосила свій звіт за 1956 рік про діяльність совєтських агентур у ЗДА. З висновків і рекомендацій підкомісії виходить, що активність совєтських агентур-

них чинників — помимо різних внутрішніх і зовнішніх труднощів для СССР — аж ніяк не змаліла і що існуюче в ЗДА законодавство для боротьби з підривними організаціями — перестаріле й невистачальне. Совєтська організація в ЗДА оперує трьома руслами: 1. леґальні й нелеґальні акти акредитованих аґентів совєтського й сателітних урядів, 2. діяльність комуністичної партії ЗДА, 3. діяльність совєтських аґентів з-поза комуністичної партії. В більшості все те речі нам відомі, якщо йдеться про рід і методи совєтської диверсії, важний у звіті фактичний матеріял і, головно, самий цей факт, що це урядово стверджується революційна робота большевиків у американській суспільності. Зокрема доволі докладно обговорює звіт шпигунську діяльність совєтської пресово-телеграфічної аґенції «Тасс», якої більшість персоналу складається не з професійних журналістів, а з спеціяльно вишколених військових шпигунів. Також докладніше спиняється підкомісія в звіті на різних «гостях» «прогульках» з СССР, керозаних переважно професійними розвідчиками большевиків. Звіт домагається реформи законодавства для ліпшої боротьби з різними видами субверсії в ЗДА, а також низки адміністративних обмежень, нпр. відмови висилати пошту на правах друків для совєтських і сателітних аґентів, недопускання представників «Тасс»-а до довірочних і непротоколованих пресових конференцій і т. п.

Але найцікавіше з того всього, це намагання Совєтів опанувати своїм капіталом деякі важливі для оборони держави галузі індустрії. Звіт стверджує, що тільки по кінець 1954 року сума чужих інвестицій у промислі ЗДА дійшла до 26.8 більйонів. У тому участь швайцарського капіталу давала півтора більйона. Дихо в тому, що цей швайцарський капітал — анонімний, швайцарські банки не хочуть, а почасти й не можуть, розкрити назвиц капіталовкладчиків, бо таке там обов'язує законодавство. Є сильні підозріння і подекуди вони переходять в певність, що за тими вкладами стоять совєтські аґенти. Занепокоєння викликали теж спроби пустити на американський ринок 350 мільйонів долярів вартісними паперами, що їх захопили большевики 1945 теж криються совєтські аґентури і зреалізовані з пророку в Берліні. 140 мільйонів уже зреалізовано. За тим дажу тих цінних паперів суми льокуються в американських підприємствах. Покищо підкомісія не бачить способу, як найуспішніше тому протиставитися, рекомендує лише ґрунтовне слідство, щоб виявити як і де інвестуються заграничні капітали в ЗДА, щоб тим способом виявити совєтські фінансові махінації.

«Юнайтед Стейтс Ньюз енд Ворлд Ріпорт», 22 березня 1957. «Чи упадок британської імперії?» — запитується стаття. Англійці нарід гордий, але водночас — реалісти. Невдала ескапада в Суезі мабуть остаточно переконала їх у тому, що зійшли вони до ступня третьорядної потуги, і з притаманним для себе відчуттям дійсности почали до того пристосовуватися. Найперше — передача на американців охорони невральгічних пунктів у світі й обтяження їх відповідальністю за те. Далі — редукція власної збройної — морської й сухопутньої — сили, і накінець — переставлення атомної енерґії майже повністю на індустрійні цілі. Велика Британія стоїть тепер перед рішенням, що заважать на долі цілого світу. Одна з можливостей — це перехід на «невтралістичні» позиції після відповідного порозуміння з СССР. Є в Англії люди — а їх немало і не всі вони комуністи — що радо повітали б таку розв'язку. Це неправдоподібне, як довго консерватисти при владі, але хто може сказати, що зроблять соціялісти, якщо переможуть у виборах?

«ЕВРОПА-МАГАЗІН», Брюссель у Бельгії, ч. 610, лютий 1957. З нагоди поїздки бельгійських парляментаристів до СССР пригадується тут, що перед першою світовою війною бельгійський капітал інвестувався в царській Росії, а головно в Україні. Вложено туди 4 мільярди бельгійських франків золотом, що, разом з утраченими від того часу відсотками давало б тепер около 500 мільярдів бельгійських франків теперішньої вартости. Працював цей капітал головним чином у міських підприємствах, нпр. належали до нього трамваї в Києві Харкові й Одесі — в цій останній також газ, електрика й телефони, — продукував 20% кам'яного вугілля в Донбасі. Микита Хрущов, якого журнал чомусь називає «українцем», зачинав свою кар'єру металевим токарем у бельгійському підприємстві барона Коппе. Тепер це все пропало, жаліється журнал, большевики знаціоналізували бельгійське добро. Марксисти ввесь час повторяють — так кінчає стаття — що «власність — це крадіж». Одначе це брехня, повинно бути «соціялізм — це крадіж».

«НАШІ ДНІ» ч. 86, березень 1957. Редактор Петро Волиняк жаліється в «Нашому листуванні» на «щедре роздавання нашою так званою націоналістичною пресою (бандерівців і мельниківців) титулів зрадників, аґентів п'ятої колони і т. д.», а далі покликається на думку одного зо своїх співробітників, що «сьогодні вже навіть у підсовєтчині повітря свіжіше для творчости, ніж серед нашої «вільної еміґрації...»

Забув віл, як телятем був. В тому самому Торонто, де видає Волиняк свої «Нові Дні», дебютував він редактором бандерівського часопису «Гомін України» і тоді для нього не була це «так звана» націоналістична преса. А вже здорово переборщив Волинях з тою совєтською «свіжістю». Коли таке «свіже» повітря в підсовєтчині, так навіщо ж було їхати звідти в Канаду, щоб тут «бруднити себе еміґрантським брудом»? Коли так «свіжо» в Совдепії, то може б так спробував П. Волиняк видавати свої «Нові Дні» в Києві або в Харкові?

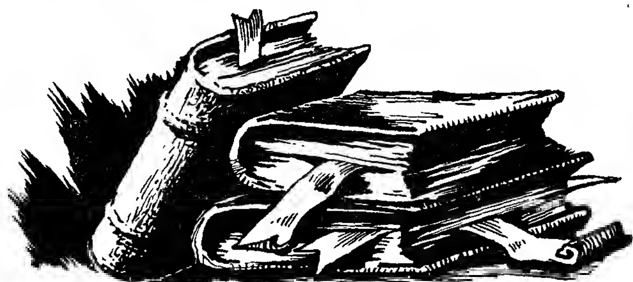

Шарль де Голь

ВОЄННІ СПОГАДИ
Перший том: Поклик 1940-1942.
(Лондон 1955, ст. 320, перекладене з французького оригіналу п.н. **«Memoirs de Guerre. L'appel 1940-42»** на англійську мову п. н. «War memoirs: The call to honour 1940-1942»).

Генерал де Голь був одиноким французьким генералом і одиноким членом тодішнього французького уряду, що не піддався загальній духовій депресії або не скорився авторитетові маршала Петена і не прийняв сепаратного миру з Німеччиною. Вінстон Чорчіл писав про нього, що коли піднявся він з аеродрому в Бордо напередодні завішення зброї — в свойому маленькому літакові віз він з собою честь Франції».

П'ятнадцять літ пізніше генерал де Голь відсвіжує ці події в нашій пам'яті своїми спогадами, що їх оце покищо перший том. Замикає він у собі роки 1940-1942, від пам'ятного апелю де Голя до французького народу 18 червня 1942 року на хвилях лондонського радіо до моменту, коли спинився розгін мілітарної машини гітлерівської Німеччини і колесо щастя почало поволі обертатися в другий бік. До того доданий короткий перегляд французької політики перед 1939 роком з точки погляду воєнної підготови. Де Голь заступав думку створення невеликої кількістю дивізій, але сильної вогнем і

мобільністю моторизованої панцерної армії, здатної до офензивних акцій, в той час як офіційна воєнна доктрина французького генерального штабу і відповідальних за збросння політиків трималися дефензивного способу думання, шукаючи безпеки за лінією Мажінота. Це гірко помстилося в другій світовій війні, в якій де Ґоль, спочатку як полковник, пізніше піднесений до ступня генерала, теж брав чинну участь і відзначився в боях.

Просто і без прикрас переповідає де Ґоль часи, коли прийшлося йому організувати французькі посілості поза межами німецької окупації і виривати їх з-під впливу уряду в Віші. Не було ца легко йому, засудженому заочно на смерть і проголошеному зрадником. Його прихильників, небагатьох спершу, плямовано як «колекцію зрадників, авантюрників і наемників-ляндскнехтів». Від самого початку приходилося переборювати недовір'я французів і легковаження англійців. Особливо від тих останніх не одне мусіла пережити «Вільна Франція» — так називали себе прихильники продовжування війни, що згуртувалися довкола де Голя — перейменована пізніше на «Воюючу Францію», що помимо формального договору й визнання де Голя союзником, не пропускали нагоди, чи не вдасться вирвати цей чи той ласий кусок з французької імперсько-колоніяльиої спадщини. З гіркістю згадує де Ґоль про махінації різної англійської офіційщини, так як з другого боку з нетаєним теплом розказує про сердечне вдношення англійського народу до справи визволення Франції і тисячні вияви його симпатії і прихильности.

Коли ж уже, помимо всіх труднощів, зорганізовано «Національний Комітет», що заступав місце екзильного уряду, нав'язано постійні контакти з французьким материком, перетягнено на свій бік французьку екваторіяльну Африку й острови Полінезії та Мікронезії, створено досить поважні військові частини сухопутньої армії, воєнної маринарки й авіяції, коли навіть твердою поставою супроти англійців удалося зберегти незалежність французької політики з перспективою відбудови Франції — виринули нові труднощі через неприхильне до особи де Ґоля та його довкілля відношення президента Рузвелта й урядових кіл Вашінгтону. Холод Рузвелта і нез'ясовані його відносини з колами Віші заставили де Ґоля шукати рівноваги перед натиском англосаксонів у Москві. Своїм співпрацівникам радив він «відкинути вся кі філосовування і забути про всі теорії й давніші злочини Москви і большевиків» там, де йдеться про французькі національні інтереси. Осцилюючи між Москвою і Лондоном добився кінець-кінців де Ґоль того, що Франція ціло вийшла з війни — про те напевно більше буде сказано в другому томі спогадів. Проте, ані в договорі з Лондоном, на постановах якого сперлися пізніші взаємовідносини «Воюючої Франції» зо ЗДА, ані в домовленні з Москвою не вдалося де Ґолеві осягнути ґваранції інтеґральности Франції в межах 1939 року — кожен «союзник» мав при тому якусь свою скриту ціль.

Не можна відсунути від себе сумнівів щодо правильности де Ґоля в його відношенні до комуністів. Його переконання, що «комунізм промине — Франція не промине», може слушне, коли на справу дивитися sub specie aeternitis. Але в практиці це довело до нечуваного розросту большевизму в Франції, яка й досі живе під безнастанною його загрозою. А його союзники в Москві, що з одного боку вигравали його проти переважного впливу в світі англосаксонських партнерів, перші були проти того, щоб віддавати Франції голос у вирішуванні світових проблем після війни.

Помічення де Голя бистрі, його характеристики проміиентних політичних осіб альянтського світа, з якими мав до діла, короткі, але блискучі. Має він дар пізнавати людей, проникаючи їх психологію — прикмета великого провідника, яким, одначе, не став де Ґоль у французькому народі. Ані Чорчіл, ані Труман, що мали до діла з Молотовом більше від де Ґоля, не схопили його індивідуальности такими прецизними словами ів такій дефініційно-короткій формі як де Ґоль.

Найцікавіші в першому томі спогадів його міркування в зв'язку з укладом англо-французьких взаємин після капітуляції в червні 1940 року. Про те відношення, як «вбогого родича», варто написати окремо, бо така доля чекатиме колись теж і Україну, коли ставатиме вона до самостійного життя.

Зиновій Книш

Ганс Оттон Майснер

ЛЮДИНА З ТРЬОМА ОБЛИЧЧЯМИ

(Hans Otto Meisner: The man with three faces, New York 1956, 243 p.)

Дивну історію майстерного шпига Ріхарда Зорґе читаємо, як казку з тисячі й одної ночі. Направду трудно відорватися від неї навіть рецензентові, що з журналістичного обов'язку мусить перечитувати десятки книг.

Перегортаючи перші листки шпигунської історії, нам приходять на гадку Мата Гарі, «фройляйн доктор» і всі ті окутані таємничістю постаті, що неначе в каптурах на обличчях пересуваються темними заулками історії. Так може було колись, коли розвідка провадилася припадково звербованими людьми, хочби і з проблисками геніяльности в своїх помислах. Тепер шпигунська робота вимагає такої самої підготови, як у старшин генерального штабу або в професійного дипломата, і для тієї цілі ведуться спеціяльні розвідочні школи, а майстрами в тому ділі хто ж, як не большевики.

Перед нами проходить кар'єра одного такого большевицького вишколеного шпига найвищого калібру. Ріхард Зорґе, доктор політичних наук, внук Альфреда Зорґе, секретаря комуністичного первопророка Маркса, тричі ранений у першій світовій війні і зневірений у сучасний собі соціяльний лад, знайшовся в рядах Комуністичної Партії Німеччини. Зацікавилися ним у Кремлі й притягнули на розвідочний вишкіл у Москві. Працював для Червоної Армії, як політичний розвідчик по різних країнах Европи і вкінці осів на постійне в Токіо. Дібравши собі чотирьох співпрацівників — з того двох японців — а всіх переконаних комуністів, розбудував розвідочну агенцію єдину в своїм роді й одиноку до того часу в Японії, що сім літ діяла невідкрита, мавши доступ до найвищих японських урядових і військових кол і до німецької амбасади та до інших дипломатичних представництв у Токіо. Зорґе став членом націонал-соціялістичної партії, йому пропонували стати «фірером німців у Японії, він вибирає зручніший для себе пост кореспондента «Франкфуртер Цайтунґ» і довіреного приятеля німецького амбасадора. При тому так потрапив наладнати діяння своєї групи, що вкінці стала вона фінансово самовистачальна і всі її безцінні інформації згодом не коштували Кремля ані копійки.

В далекому від центрів тодішньої світової політики Токіо, завдяки геніяльній спритності Зорґе, вирішувалася доля світу. Він перший дістав відомості про антикомінтернівський пакт, він повідомив Москву про пляни японської експансії на південь, у сторону Китаю, і вможливив тим Червоній Армії зайнятися підготовою оборони західніх границь, він підготовив московсько-большевицьке порозуміння в 1939 році своми звітами про уклад міжнародньої ситуації на випадок війни, на шість тижнів попередив Кремль про німецьку атаку в 1941 році — помилився всього на два дні! — він розвідався на час про тверде рішення Японії не піддатися німецьким намовам і не вдарити на СССР восени 1941 р., через що большевики в найбільш критичний для себе час могли перекинути двомільйонову вишколену й модерно визнувану армію з-над манджурської границі на оборону Москви і стримати переможний наступ гітлерівських полчищ.

А все те під носом японської контррозвідки «кемпетаї», що до того часу не дозволила ні одній чужій державі загніздити своєї розвідочної служби в Японії, поминаючу залеґалізовану міжнародніми звичаями діяльність різних військових атташе.

Оцінка видобутих інформацій і висновки з них у Зорґе, тепер, коли глянути назад, роблять його майже про-

роком. Не диво, що після вересня 1939 року Червона Армія сліпо сполягала на його інформаціях і на його інтерпретації вісток.

Ця небезпечна гра колись мусіла фатально скінчитися. Шеф японської протирозвідки, полковник Осакі, кілька років шукав навпомацьки, заалярмований таємними радіопередачами, що їх не можна було відшифрувати. Елімінуючи одну за другою особи з чужинецького світа і з тих японських кіл, що мали доступ до урядових тайн, спинився він м. і. на Ріхарді Зорґе і заставив на нього пастку — гарну й патріотичну японську танечницю, що помогла накрити Зорґе з товаришами якраз напередодні того, коли, постановив він розпустити свою групу і винестися з Японії.

Наступає звичайний кінець — слідство, тортури деяких підозрілих, дехто не витримує і «сипле», а потім суд і епілог в понурому в'язничному будинкові під шибеницею.

Цілу ту історію відтворює нам автор, син д-ра Оттона Майснера, сталого підсекретаря в Міністерстві Заграничних Справ і шефа президентської канцелярії, що був який час на дипломатичній службі в Токіо, знав Зорґе особисто і, бувши після війни інтернований, стрінувся зо своїми колишніми товаришами з дипломатії, що помогли йому списати справу Зорґе і товаришів. Автор зручно користується психологічними ефектами, побудувавши свою розповідь так, що ступінює цікавість читача і веде його по закрутах таємничої кар'єри героя історії від одної напруженої ситуації до другої.

В епілозі автор здогадується, що Зорґе живе. Його кремлівські хлібодавці не могли б дозволити на стричок для найзручнішого аґента в своїй історії — така думка автора — й обміняли його таємно з японцями за когось їм потрібного. Подає на те міркування з доказами, що не дуже переконують. Зачинаються вони від того, що в 1947 році — три роки після екзекуції Зорґе в центральній тюрмі в Токіо — японська танечниця, що зрадила Зорґе, гине від револьверових стрілів безпосередньо після одного зо своїх виступів на сцені в Шанхаю. Автор старається залишити в читача переконання, що це особиста помста Зорґе за зраду. Його арґументація не витримує критики. Людська фантазія схильна продовжувати життя таємничим і фасцинуючим постатям далеко поза їхню смерть. Від леґенди про Фридриха Барбароссу і його дванадцять закутих у залізо лицарів, що сплять у гірській печері, — до Гітлера, що втік підводним човном до Арґентіни, від леґендарного полковника Лоренса з арабської пустині — до журналіста і неперевершеного шпига Ріхарда Зорґе в країні самураїв людська уява йде одною і тою самою стежкою.

Та чи живе Зорґе чи ні — не важно тепер. Важне те, що ні одна країна в світі не може здобути для себе ідейних і безінтересовних шпигів, що готові на зраду власної батьківщини в ім'я далеких ідей, цинічно використовуваних у Москві. І нінащо не здадуться ніякі «відстрашливі засоби масової відплати», ніякі водневі бомби чи далекострільні автоматичні ракети, коли Москва може знайти відданих собі людей у самому серці своїх противників. Небезпека від Москви зникне тільки тоді, коли вона буде розторощена так, що ніколи не зможе встати на ноги. На жаль нема ще того переконання в світі і треба буде ще не одного Зорґе, щоб урвався терпець.

Зинов'й Книш

INDEPENDENT UKRAINE
2000 W. Superior Str.
Chicago 22, Illinois
Phone: TAylor 9-2976
Return Postage Guranteed

PROF. M. ZDAN
2467 W. 11TH ST.
CLEVELAND 13, OHIO